

LETO XXVIII — Stevilka 22 26. maja 1976 Cena 4.— šil. P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

KŠŠ praznoval obletnico državne pogodbe

Če skušajo vključiti Heimatdienst v „rešitev“ manjšinskega problema, bo to pomenilo, da se legalizirajo vse njegove proti manjšini usmerjene zahteve, je dejal predsednik Kluba slovenskih študentov na Dunaju Mirko Boročnik na slavnostni prireditvi Kluba ob 21. obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe. 21 let po podpisu je priložnost, da se napravi bilanca o tem, kako je Avstrija poplačala in izpolnila obveznosti iz te pogodbe. Boročnik je nato v svojem slavnostnem govoru naštel vse ukrepe, ki jih je zvezna vlada medtem uresničila kot „izpolnitev“ člena 7 — v škodo manjšini. Predsednik KŠŠ je tudi nakazal nastanek teh zakonov in vsa značilna ozadja v tej zvezi. Na Koroškem je registriral močno poživitev nacistične ideo-

logije: od proslave SS v Krivi Vrbi preko oskrnutjenih partizanskih spomenikov vse tja do otvoritev spomenikov nacistov Steinacherjevega kova. „Ni pa nobenega spomenika in nobena cesta ni označena po tistih 13 slovenskih partizanov — selskih žrtvah —, ki jih je leta 1943 obsodil Volksgerichtshof in nacistični rabelj Freissler na smrt in ki so v hiši deželnega sodišča na Dunaju pod giljotino dali svoje življenje za srečno bodočnost kot Slovenci.“

Solidarnostno gibanje za pravice koroških Slovencev je Boročnik vrednotil kot dokaz, da boj za realizacijo manjšinskih pravic ni le zadeva koroških Slovencev samih, ampak je zadeva vse demokratične javnosti.

Udeleženci proslave so sprejeli tudi resolucijo, katero so naslovili na zveznega kanclerja. V njej zahtevajo takojšnjo opustitev vsakega preštevanja in izpolnitev člena 7 državne pogodbe. Prav tako so zahtevali, naj Kärntner Heimatdienst izključi od nadaljnjih pogajanj glede uresničitve določil člena 7 državne pogodbe.

Proslava KŠŠ je bila v Porhhausu na Dunaju v soboto, 22. maja. Dvorana je bila docela napolnjena.

Proslavo je olepšal zbor Vesna iz Trsta, ki ga sestavljajo sami delavci, z narodnimi in odporniški pesmimi. V imenu osrednjih organizacij sta izrekla pozdrave mag. Franc Wedenig za NSKS in dr. Avguštin Brumnik za ZSO. — V dvorani je bilo nad 600 ljudi.

UVODNIK

Pripravljenost za rešitev mora biti dvostranska!

Razprave z eksperti strank, ki so zastopane v parlamentu ter s predstavniki vlade zveznega kanclerja dne 31. maja 1976 bodo usodni, saj je v preteklih tednih prvič v zgodovini republike Avstrije vsaj nastal viden, da gre vladi in odgovornim strankam resnično za rešitev odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Očitno pa je volja po politični rešitvi tega vprašanja na Koroškem le redko posejana, kar se da razbrati tako iz izjav mogočih strankinih dejavnikov v deželi, kot tudi iz nekvalificirane ocene razgovorov, kot smo jo zasledili v strankinem glasilu svobodnjaške stranke.

Označiti pogajanja s Slovenci — sploh pripravljenost slovenskih zastopnikov do kompromisa kot „Slovinci izgubljajo vso mero“ do prave ocene položaja, pa potrjuje vse tiste dvome zadnjih desetletij, da premnogim koroškim politikom ne gre za dejansko spravo med večino in manjšino, marveč za diktat manjšini, kot so ga prakticirali vsa leta po plebiscitu in ki je dosegel svoj višek v dobi nacizma. Sem je treba prišteti poleg svobodnjakov tudi predsednika koroške ÖVP, ki javno zahteva prekinitve iskanja pragmatičnih poti ter zagovarja diktat treh strank manjšini, kar pa v praksi ne pomeni ničesar drugega kot uzakonitev ugotavljanja ter s tem etnocida koroških Slovencev.

V ponedeljek gremo na Dunaj; za eno izkušnjo bogatejši, da mnogim, ki sedijo z nami za isto mizo, očitno ne gre in ni šlo za iskanje sporazumne rešitve. Kljub temu bomo ponovno, a nič manj odločno iznašali svoja stališča, ker vemo, da je za temi zares vsa slovenska skupnost na Koroškem. Ni pa treba posebej poudarjati, da zapirajo pot do kompromisa, za katerega smo bili koroški Slovenci vedno pripravljene, prav iste sile, ki so organizirale šolske štrajke leta 1958, ki so organizirale pogrome na dvojezične napise leta 1972 in ki tudi danes predstavljajo dejanski nedruštveni Heimatdienst.

Bo FPÖ izstopila?

Svobodnjaška stranka FPÖ hoče očitno skočiti z vlaka troedinosti strank. Kot je dejal koroški strankin šef dr. Mario Ferrari-Brunnenfeld v intervjuju z (nacionalnim) Salzburger Volksblattom, hoče njegova stranka izstopiti iz pogovorov o zakonu o narodnih skupnostih, če se ne izpolni zahteva po ljudskem štetju, s katerim bi ugotovili slovensko manjšino na Koroškem. Glede uradne dvojezičnosti pa je za FPÖ meja že na okrajni ravni: na višjem mestu, npr. deželni vladi pač za slovenščino ni več prostora, če bi šlo po FPÖ.

Diskusija Akcijskega komiteja na Dunaju o smislu in nesmislu štetja:

Več informacij služi premagovanju prastrahu!

Forumsko diskusijo o preštevanju je priredil v petek zvečer v Albert-Schweitzer-Hausu na Dunaju Akcijski komitej za pravice koroških Slovencev. Na podiju so bili socialistični poslanec Pansi, klubski sekretar ÖVP Wittmann, ki je zastopal zadržanega poslanca Ermacoro, zgodovinar univ. asistent Hans Haas in dr. Reginald Vosperek kot zastopnik slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Socialistični zastopnik Pansi je v ospredje svojih izvajanj postavil odločitev svoje stranke, da tokrat ne bo prišlo do samotnega ukrepanja SPÖ kot leta 1972 („kein Alleingang“). Pa tudi na Dunaju ni mogel mimo tega, ne da bi štrpaciral prastrahu: Jugoslavija, je dejal, je že dvakrat zahtevala koroško zemljo zase.

Zastopnik ÖVP Wittmann je dejal kot odgovor Pansiju, da izpolnitev državne pogodbe ni problem strank, ampak je to v prvi vrsti problem mednarodnega prava. Trdil je, da ima državna pogodba ne-realistično izhodno bazo, ko govori o Koroški, Gradiščanski in Štajerski, ne da bi diferencirala med njimi.

Univ. asistent Haas je dejal ugodoma, da je protislovenska politika vedno zopet tudi protidemokratska politika. Videti je treba predvsem strukturo protislovenske politike.

Dr. Reginald Vosperek je dejal, da je naseljeno območje koroških Slovencev bilo vseskozi znano, kar ne le potrjujejo avstrijski zakoni iz leta 1959 o šolstvu in sodstvu. Štetje kot podlaga za mednarodno zajamčene pravice mednarodno ni običajno, prav tako o štetju ni govora v državni pogodbi. O Slovencih se ne more zahtevati vseskozi stanovitnost, ko je glede

štetja celo Kreisky revidiral svoje mnenje. Sledila je diskusija. Povpraševali so, kako more biti odstavek 3 člena 7 self executing (izvršljiv brez dodatnih zakonov), če je področje neznano. Nekateri pa so štrpacirali „umoritev nemških spodnjih Štajercev“ in „nad 300 koroških izgnanih in pomorjenih“ po končani vojni. Pa so tiste diskutante poučili drugi diskutanti, ki so se distancirali od takih vprašanj in jih označili kot „grozljive“.

Socialistični poslanec Pansi je nato dejal, da so se poslanci v ustavnem pododboru ustrašili visokih stroškov, ki bi jih požrlo ljudsko štetje posebne vrste. Zaradi tega skušajo s popisom personalnega stanja zreducirati stroške v višini 130 milijonov šilingov. Vprašanje pa je, če more takšen popis biti podlaga za člen 7. Kajti pri

obeh, pri štetju in popisu, je izvor za napake isti. Predlagal je Akcijskemu komiteju, naj izvede diskusijo na Koroškem, „kajti člen 7 se mora izvesti na Koroškem“.

Dr. Vosperek je opozoril na to, da bi ljudsko štetje bilo tajno kvečjemu v volilni celici sami. Toda vsi bi vedeli, kakšen je bil prešteti človek pred štetjem in potem, ko bi zapustil celico. Wittmann je dejal, da hočejo dobiti s štetjem jasnost o številu Slovencev in pustil odprto ljudsko štetje 1951. Univ. asistent Haas je opozoril na to, da so vse zakone glede manjšine sklenili brez da bi se posvetovali z njo. Zakonsko predlogo glede štetja posebne vrste je označil kot proti državni pogodbi. Opozoril je tudi na to, da so socialisti po letu 1945 bili sprva Slovincem naklonjeni. Vsi naj se zavedajo, da je člen 7 od-

kupna cena za meje iz leta 1937, da državna pogodba ni nastala slučajno, ampak je bilo potrebnih 458 sej, velik del od njih za člen 7.

„Sedanja situacija in duh na Koroškem nista od Boga hotena, ampak se dasta spremeniti“, je dejal. Prastrah bi upravičeno imeli le Slovenci, kajti po letu 1920 so izgnali 30 duhovnikov in 59 učiteljev. Leta 1921 ni bilo nobenega slovenskega učitelja, leta 1930 samo trije in do leta 1938 sploh niso sprejeli nobenega slovenskega kandidata v službo pri deželni vladi. Asimilacija na Koroškem ni prostovoljna, ampak je nasilna; uporabljajo se sredstva posredne sile.

Forumsko diskusijo so zaključili z ugotovitvijo, da je potrebno še mnogo, mnogo razjasnjevanja, sistematičnega razjasnjevanja na Koroškem.

Klub slovenskih občinskih odbornikov dobi z lastnimi štatuti novo osnovo za delo

Ustanovni občni zbor prireja Klub slovenskih občinskih odbornikov v soboto, 29. 5., v Delavski zbornici v Celovcu. Klub slovenskih občinskih odbornikov, ki pod vodstvom predsednika Filipa Warascha skozi tri leta — od uspešnih občinskih volitev 1973 naprej — deluje z namenom, da pospešuje delo slovenskih občinskih odbornikov v prid občin in slovenske narodne skupnosti na Koroškem, bo s tem vzpostavil organizacijsko strukturo v smislu društvenega prava. V ta namen so izdelali tudi statute.

Naloga Kluba slovenskih občinskih odbornikov bo tudi v prihodnje, da dopolnjujejo delo osrednjih organizacij na komunalno-po-

litičnem področju. Kajti ta vprašanja so pogosto povezana z narodnopolitičnimi vprašanji. Šolanje slovenskih občinskih odbornikov, nekaj kar je pri ostalih strankah za njihove mandate že vsakdanjost, bo tudi vnaprej ena od glavnih nalog Kluba. Posvetovanje v vseh zadevah komunalne politike in servisna služba so in bodo tudi v naprej težišča dela.

Za občni zbor so povabili tudi

dolgoletnega slovenskega župana iz Devina-Nabrežine pri Trstu dr. Drago Legišo, ki bo predaval o „nalogah občin“ na naseljenem območju manjšin z ozirom na regionalno politiko. Nadalje bosta predavala predsednik Kluba slovenskih občinskih odbornikov Filip Warasch o „pomenu proračuna v komunalni politiki“ ter vodja klubskega biroja Franc Wedenig, ki bo podal delovno poročilo Kluba.

Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik: preštevanje je sredstvo zastraševanja

V vrsto tistih, ki odklanjajo vsako preštevanje kot sredstvo proti manjšini, se je uvrstil tudi ljubljanski nadškof in metropolit dr. Jožef Pogačnik. Na sprejemu, ki ga je priredil za urednike katoliških listov Avstrije, je med drugim dejal dobesedno:

„Pri vas zdaj mnogo govorite o manjšinah. Vaši škofje niso molčali. Pri zadnjem zasedanju v začetku aprila so glasno povedali, da imajo manjšine pravico do obstoja in do narodnostnega, kulturnega in gospodarskega razvoja. Zdaj se pri vas mnogo govori o tako imenovanem preštevanju posebne vrste na Koroškem. Po mojem mnenju je to tudi pastoralno vprašanje. Preštevanje bi pomenilo izvajati pritisk na človekovo vest in prepričanje in bi se lahko zlorabilo kot

sredstvo zastraševanja. Zato je lahko razumeti, zakaj Slovenci na Koroškem v imenu svobode odločno nastopajo proti preštevanju posebne vrste. Veseli me, da je v Avstriji mnogo katoličanov, posebno še med mladino, ki so istega mnenja. Lepo vas prosim, da v tako kočljivem vprašanju, kakor je vprašanje manjšin, pišete zares objektivno. Kjer igrajo vlogo čustva in samoljubne želje, ne more priti do miru in sprave med narodi. Koroška škofijska sinoda je postavila krščanska načela, ki morejo in morajo biti vsem kažipot.“

Ob koncu je nadškof gostom iz sosednje države predstavil Jugoslavijo kot državo, v kateri sodelujejo številni narodi in narodnosti.

Uredniki so imeli v Domu prosvete v Tinjah svojo konferenco.

Pogovori ekspertov in parlamentarcev

Zadnji petek sta bila tako urad zveznega kanclerja kot tudi parlamenta prizorišče pogovorov glede izpolnitve člena 7 državne pogodbe.

Na Ballhausplatzu so razpravljali eksperti o vprašanju, pri katerih oblasteh naj bi bila slovenščina pripuščenata kot uradni jezik. Razen tega so napravili tudi terminski koledar, kako si predstavljajo zaporedje zakonskih ukrepov. Dokončno bodo ta koledar fiksirali v pogovorih z zastopniki koroških Slovencev, ki bodo 31. maja. Poročilo o teh pogovorih bodo poslali vrhovom strank. Kljub temu je FPÖ že objavila potek dosedanjih pogajanj

in s tem prelomila zaupnost pogovorov.

V parlamentu so se ukvarjali v pododboru ustavnega odbora zakonskim osnutkom, s katerim naj bi se spremenil zakon o ljudskih štetjih. Kot nadaljne termine, pri katerih se bodo pogovarjali o tej materiji, so določili 16. junij, 25. junij in 1. julij. Skleniti hočejo to novo število pred poletjem in sicer tako, da bi obstajale tri variante: 1. navadno ljudsko štetje, 2. ljudsko štetje posebne vrste in 3. štetje potom popisa o personalnem stanju. Povpraševati hočejo po materinem in ne po pogovornem jeziku.

GOSPODARSTVO:

Kooperacija o prireji mesa se veča

Specializacija, ki jo v kmečkem kmetijstvu razvoj odseljavanja prebivalstva v druge poklice in razvoj mehanizacije čedalje bolj zahtevata, je mogoča le po poti obsežne kooperacije. Le-ta mora zajeti enako področja kmečke proizvodnje kot skupno vnovčenje kmetijskih pridelkov.

Na Koroškem so se prvi kmetje za tako kooperacijo odločili že leta 1964. V Pliberku se je tedaj 14 kmetov združilo v skupnost za zrejo, pitanje in vnovčenje mesnatih prašičev. Kmalu po tej odločitvi so na trgu z mesom našli v celovski združni klavnici partnerja, ki je zagotovil pravočasen odkup spitanih pliberških prašičev, ki preje v preprosti kmečki reji skoraj niso našli kupca, če pa so ga našli, potem po ceni, ki zdaleka ni krila proizvodnih stroškov.

Pliberški zgled je v naslednjih letih na Koroškem sprožil razvoj organizacije, ki je pod pojmom „program južnih pujskov“ dosegla predikat, da so to prašiči, ki predstavljajo glede mesnosti nadpovprečno kvaliteto. Ta organizacija na bazi prostovoljnega partnerstva je konec 1975 po petih letih delovanja združila 342 rejcev z letno

proizvodnjo 45.000 pujskov, ki so nosili oznako „južni pujski“. Te pujske posreduje združno poslovno združenje AGROSSERTA pitališčem, med katerimi je na Koroškem 61 takih, ki letno od krožkov za zrejo pujskov prevzamejo več kot 200 pujskov.

Pomemben činitelj v tej dokaj strumni organizaciji krožkov za prirejo pujskov, ki je lani dosegla proizvodno vrednost 30 milijonov šilingov, v zadnjih petih letih pa 110 milijonov šilingov je Zveza koroških prašičerejcev, ki članom krožkov zagotavlja ustrezne plemenske merjasce in svinje.

Najmanj enako pomemben činitelj v tej organizaciji kooperacije je koroška kmetijska zbornica. Ona ima na skrbi poslovni servis in strokovno pospeševanje programa južnih pujskov. Na tem področju je ena izmed osnovnih dejavnosti, da regulira potek prireje in ponudbe, pa tudi cene pujskov in pitancev po letnem ciklusu povpraševanja za svinjskim mesom. Baš to pa je za koroške prašičerejce spričo poteka letne krivulje turističnih nočitev sila pomembno. Od okroglo 16 milijonov turističnih no-

čitev, ki jih Koroška pri pol milijona prebivalcev letno našteje, odpadeta okroglo dve tretjini na meseca julij in avgust. Ker je v tem času povpraševanje za mesom, zlasti pa za mesnimi izdelki na Koroškem za dobro tretjino večji kot v ostalih mesecih, je vsako leto časovno pravilna ponudba tako pujskov kot pitancev odločilnega pomena za rentabilnost koroške prašičereje.

Z delom, ki ga v tej v bistvu prostovoljni kooperaciji opravljajo izvoljeni predstavniki šestih partnerjev, je uspelo, da imajo na eni strani gorski kmetje, za katere postaja prireja pujskov čedalje pomembnejša pridobitna panoga, zagotovljene pogoje za svoj obstoj. V povprečju je lani na člana krožka za zrejo pujskov odpadla iz te panoge proizvodna vrednost 120 tisoč šilingov. Na drugi strani pa je po tej poti zagotovljena oskrba koroškega trga s kvalitetno ustreznim svinjskim mesom. Ta organizacija je namreč omogočila, da vsak tretji prašič, ki pride v obrtni zakol, nosi na svojem ušesu oznako kvalitete, da je bil rojen kot „južni pujski“. (b)

Avstrijski zgodovinarji so razkrinkali 1000-letnico Koroške kot afront proti slovenskogovorečemu delu prebivalstva!

„Durch Vaterlandskunde zur Vaterlandsliebe“ je bilo geslo pozdravnega nagovora ravnatelja koroškega deželne arhiva dr. Neumann ob 13. avstrijskem zboru zgodovinarjev. Po domoznanstvu do domoljubja torej. Da je bila ta misel tudi v zavesti zgodovinarjev le pobožna želja, je nekaj tednov poprej poskrbel reporter ORF-a Heinz Felsbach. Za koroški prispevek Österreichbild-a je po Celovcu napravil intervjuje o koroški zgodovini. In glej čudo — kljub vsej tradiciji abwehrkampfa in nasploh tradiciji, ki bi jo morala imeti menda letos 1000-letna dežela, so bili odgovori porazni: znanja o zgodovini lastne dežele kratkomalo ni bilo, ni eksistiralo.

Pobožna želja številka dve: na otvoritvi je gospa minister Herta Firnbeg, sama zgodovinarica, dejala, da je želja vseh zgodovinarjev, da se arhivi optimalno odprejo za znanstveno raziskavanje. Da je misel Firnbegove zaenkrat le pobožna želja, je poskrbel že skozi več let njen predgovornik in ravnatelj deželne arhiva dr. Wilhelm Neumann. Le-ta se namreč brani na vse kriplje, da bi odprl arhive, predvsem tiste iz časa plebiscita; kljub temu, da je minilo 50 let in se po tem obdobju arhivi odprejo. Predvsem slovenski zgodovinarji se pri svojih raziskavanjih vedno zopet soočajo s tem čudnim in za ravnatelja deželne arhiva brezdvomno malo kvalificiranim ravnanjem. Pa tudi vsak, ki količkaj dá sumiti, da je Slovenec ali da simpatizira z njimi, se more le omejeno gibati v prostorih deželne arhiva. Pikanterija ob robu: deželni arhiv tudi za udeležence zborna zgodovinarjev ni bil dostopen; menda ga popravljajo.

Koroška je gotovo starejša kot tisoč let. — Tega stavka ob otvoritvi ni kateri od hudobnih Slovencev, ki s to utemeljitvijo kljub Wagnerjevemu povabilu nočejo praznovati ominozone 1000-letnice,

ampak je ta stavek izgovoril deželni glavar Leopold Wagner sam. Tako je že ob otvoritvi 13. zborna zgodovinarjev privedel povod tega zborovanja ad absurdum. Zakaj potem sploh vsa praznovanja, če ne za panem et circenses, za kruh in igre, kot so to delali nekdanji rimski cesarji?

S temi tremi predznaki se je začel zgodovinarski kongres.

Pa ne le slovesni otvorjevalci te slovesne prireditve, tudi znanstveniki sami so ponovno poudarili v svojih predavanjih, da s 1000-letnim jubilejem ni daleč. Niso tega povedali znanstveniki iz Ljubljane; le-ti so raje že ostali doma in se zaradi skonstruirane 1000-letnice niso pustili, da bi jih vodile za nos osebe Neumannovega kova.

Kar prvi predavatelj, univ. prof. Heinrich Appelt je opozoril na dejstvo, da se z uvedbo državne kneževine v deželi ni spremenilo nič bistvenega in da se zaradi tega leto 976 ne sme precenjevati. Koroška kneževina ni imela izrazite samozavesti kakšnega plemena, prav tako ni imela lastnega plemstva. Torej ni bilo potrebne baze za lastno oblast.

Naslednji dan je mladi znanstvenik univ. asistent dr. Heinz Dopsch

Koroška stvarnost — v NAŠEM TEDNIKU

dejal, da je pojem „1000 let Koroške“ že načelno napačen, da pomeni afront, žalitev, javen nastop proti Slovincem. Kajti Slovani so že 400 let poprej ustanovili v Karantaniji svojo kneževino s centrom na Gosposvetskem polju ter se naselili vse tja do Pongaua in Pinzgaua. Domače slovansko plemstvo — Germani kot rečeno, domačega niso imeli — pa se je ponovno pojavljalo v družinskih

povezavah. Tako je tudi Sv. Hema Krška imela slovansko sorodstvo.

Prof. Gerald Stourzh, ki je napisal tudi knjigo o nastanku državne pogodbe, je razpravjal o pravi pritožbi za narodne skupnosti pri c. k. sodišču. S spremembo ustave leta 1867 so vsa narodna plemena, vse narodne skupnosti dosegle zakonitost enakopravnosti predvsem glede jezika, šole in javnega življenja. Člen 19 c. k. državnega sodišča je vseboval tudi pravico do pritožbe. Avstrija je bila tedaj edina država, ki je imela takšen zakon. Toda to je bila monarhija. — Predavatelj je nakazal nekaj primerov takih pritožb, ki pa vendar niso imele zaželjenega uspeha. Leta 1889 so se Slovenci iz Št. Lenarta pritožili proti utrakvistični šoli in zahtevali slovensko šolo, kjer naj bi bila nemščina le več predmet, tuj jezik. Člani c. k. sodišča so bili deljenega mnenja. Večina je odobrvala obravnavo pritožbe. Vsaj to.

V slovanski sekciji so v četrtek dopoldne bila vseskozi zanimiva predavanja. Prof. Malli iz Gradca je orisal socialno komponento v slovenski zgodovini od leta 1848. Težava za Slovence je bila predvsem v dejstvu, da niso imeli vodilne socialne plasti, kar so skušali nadoknaditi z ustvarjanjem izobraževalnih ustanov. Dr. Suppan, Dunaj, je govoril o gospodarski plati in predvsem nakazal posledice, ki so nastale zaradi izboljšanja prometnih možnosti: nemški življenjski standard je razširil čedalje bolj v slovensko naseljeno območje.

Z jubilejem posebne vrste se je ukvarjal tudi tretji predavatelj dr. Andrej Moritsch. Le da ta jubilej ni bil 1000-letnega, ampak 50-letnega značaja. Leta 1926 so namreč pričeli na Koroškem s pripravo zakona o kulturni avtonomiji. Moritsch je sprva opozoril na slovesno obljubo deželne zborna tik pred 10. oktobrom 1920, kjer so obljubili Slovincem v deželi vse pravice. Praksa pa je bila ta, da

„1000-letnica“ Koroške hoče izbrisati Slovence iz zgodovine!

Narodni svet koroških Slovencev
Rat der Kärntner Slowenen
9020 — Viktringer Ring 26

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem
Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten
9020 — Gasometergasse 10

Celovec, dne 20. 5. 1976

Gospodu
deželnemu glavarju Leopoldu WAGNERJU
Urad koroške deželne vlade
Celovec

Spoštovani gospod deželni glavar!

Z zahvalo potrjujemo prejem Vašega pisma z dne 22. 4. 1976, št. LH - 996/38/76, in si dovoljujemo odgovoriti kot sledi:

Podpisani osrednji organizaciji koroških Slovencev sta na ločenih sejah svojih odborov razpravljali o Vašem vabilu za udeležbo na Koroškem dnevu ob priložnosti tisočletnega jubileja in sta prišli do enotnega zaključka, da se jubilejnih proslav ne moreta udeležiti.

Zlasti je zgodovina Koroške veliko starejša in naj bi očitno s to proslavo bil obstoj nekdanje slovanske kneževine izločen iz zgodovinske slike, kakor je prišlo to do izraza tudi v nekaterih predavanjih na zasedanju avstrijskih zgodovinarjev.

Po drugi strani koroški Slovenci spričo poskusov, da bi s pomočjo tako imenovanega ugotavljanja manjšine oziroma štetja posebne vrste revidirali člen 7 državne pogodbe in zožili pravice slovenske narodne skupnosti, nimajo nobenega vzroka sodelovati na proslavi, ki hoče koroške Slovence izključiti že iz same zgodovine.

Pozdravljamo Vašo odločitev, da ta Koroški dan ne proslavljate v smislu ali v obliki minulih jubilejnih proslav in da usmerite pogled predvsem na skupno bodočnost vseh Korošic in Korošcev ne glede na njihovo socialno ali etnično pripadnost, vendar pa vemo iz izkušenj, da pozitivne izjave odgovornih politikov ob takih priložnostih nimajo mesta v konceptih dejanskih organizatorjev takih proslav, kar najbolje dokazuje dejstvo, da so bili koroški Slovenci tudi tokrat prezrti pri načrtovanju proslave.

Osrednji organizaciji slovenske narodne skupnosti na Koroškem sta mnenja, da bi bil, v kolikor je želja po mirnem sožitju dejansko iskrena, ta Koroški dan povod, da se odstopi od predvidenega štetja posebne vrste in se s tem konstruktivno prispeva k rešitvi odprtih vprašanj.

Koroški Slovenci bi videli v taki odločitvi „priznavanje k nadaljnjemu sodelovanju in sožitju v skupni Koroški preko vseh razlik v socialnem, političnem, svetovnonazornem ali etničnem področju“, kar bi lahko prispevalo, da bi osrednji organizaciji preverili svojo odločitev glede sodelovanja na Koroškem dnevu.

Z odličnim spoštovanjem:

Za Narodni svet
koroških Slovencev:
dr. Matevž Grilc, predsednik
Filip Warasch, osrednji tajnik

Za Zvezo slov. organizacij
na Koroškem:
dr. Franci Zwitter, predsednik
dipl. inž. Feliks Wieser, tajnik

so takoj po zmagi v nemški noči pričeli z načrtnimi akcijami, ki so bile naperjene proti slovenskemu prebivalstvu.

Kljub temu je prišlo do razmeroma dalekosežnega osnutka za zakon o avtonomiji. To pa zaradi tega, ker so Nemci v SHS bili izpostavljeni določenemu pritisku, je dejal Moritsch. Zaradi tega so se obrnili na koroške oblasti s prošnjo, naj izboljšajo položaj koroških Slovencev, da bi tudi Nemci v SHS moralno mogli zagovarjati iste zahteve zase. Slovenci so ta osnutek kljub temu odklonili, zlasti zaradi utrakvistične šole, ki so že tedaj slovenski pouk vedno bolj zanemarjale. Slovenci so hoteli sami odločati o lastnih šolah, to pa ni šlo v račun domovini zvestim krogom, ki so se zbal, da bi se tedaj nastala pravljica o windscharščinu kaj kmalu razblinila. Moritschevo predavanje je bilo polno paralel k današnjemu položaju. Predvsem dr. Einspieler, šef maloštevilnih windscherjev, se je upiral proti tem izvajanjem in direktnim in indirektnim zaključkom iz njega.

Zborovanje zgodovinarjev je zaključil šef deželne arhiva Neumann, ki je očitno stal pod vtisom tega, kar je slišal od znanstvenikov. Tako je tudi on priznal, da so plebiscit odločili Slovenci, o windscherjih ni bilo govora več. Če ta spoznanja niso postala pozabljena s koncem zborna zgodovinarjev, je prireditev imela morda vendar uspeh.

Informativni sestanek KSŠC in KSŠG

Na pobudo Kluba slovenskih študentov v Gradcu so se v soboto, 15. 5. 1976, v Celovcu sestali zastopniki graškega in celovškega kluba slovenskih študentov, kjer so se pogovarjali o svojih delovnih programih, možnostih medsebojnega sodelovanja ter o skupnih akcijah.

Med drugim so razpravljali tudi o možnosti koordinacije delovanja organizacij slovenskih študentov na avstrijskih univerzah ter v ta namen predlagali ustanovitev koordinacijskega odbora teh organizacij.

Lotili so se tudi problema študijske usmeritve absolventov slovenske gimnazije. V ta namen predlagajo informacijski dan za dijake slovenske gimnazije, na katerem naj bi slovenske študentske organizacije informirale dijake o študijskih možnostih na avstrijskih univerzah ter o poklicnih potrebah, ki jih bo treba še natančno raziskati s posebnim ozirom na potrebe naše narodne skupnosti na Koroškem.

Glede nadaljnjih stikov sta KSŠC in KSŠG sklenila prirediti vsaj enkrat v semestru skupen delovni in informativni sestanek.

KSŠC — KSŠG

Drugi o Grilcu

Srečala sta se že na univerzi — menda pri drugem rigorozu na dunajski pravni fakulteti konec šestdesetih let. Na eni strani zelene miže prof. Felix Ermacora, Tirolec in strokovnjak za manjšinsko pravo, poslanec Ljudske stranke in pogosto avstrijski delegat v Združenih narodih. Na drugi mladi doktorand Matevž Grilc iz Podkrajja pod Peco na Koroškem. Eksamen je nujno zašel na zadevo, ki je bila vsakemu po svoje blizu.

Nekaj let pozneje: nekdanjemu profesorju, zdaj vodji skupine strokovnjakov pri predsedstvu vlade sedi nasproti 30-letni doktor prava Matevž Grilc, član ugledne odvetniške pisarne dr. Janka Tischlerja iz Celovca, podpredsednik narodnega sveta koroških Slovencev, eden vodilnih članov manjšinske delegacije.

Pogovor teče o zakonskih osnutkih za „ureditev še odprtih vprašanj iz 7. člena državne pogodbe“.

Mladostni obraz z živahnimi iščočimi, včasih, kadar razmišljajoče govori o preteklosti, sedanosti in prihodnosti svojega rodu, rahlo priprtimi očmi pod temnimi kodri je varljiv. Sin majhnega kmeta iz Podjune, šesti otrok in edini študent v družini, zdaj „Herr Rechtsanwalt“ v Celovcu in eden od voditeljev manjšine. Kaj misli in čuti politik Grilc?

Za advokata: „Poglavitna sta pridnost in kvaliteta,“ in za slovenskega politika na Koroškem, „če vedo, kdo si, pa če si zadosti samozavesten, te sprejmejo. To ni le moj problem, tu je po mojem tudi velika napaka naših ljudi. Saj vsi vedo, kdo si in od kod prihajaš, akceptirajo pa te le, če se ne skrivaš. Brž ko se začneš motati, gre ugled po gobe. No, k sreči, med mladimi Slovenci na Koroškem samozavest raste.“

Gotovo nova in spodbudna kvaliteta v koroškem okolju, kakršno je — pa kvantiteta?

„Tudi. Vindišarji bodo izginili. Naše jedro pa se bo utrdilo in važno je, da se uveljavi na deželi, posebno tisti, ki prihajajo iz gimnazije.“ Elitizem? Kje so mladi delavci in kmetje, ki so najbolj ogroženi?

„Za abiturienta iz Celovca je prvi problem, da najde službo v domačih krajih, če jo dobi, in če jo, bi moral delati z mladimi iz vseh slojev. Seveda, treba je biti sposoben, voljan delati z ljudmi in na koncu je tu še krepitev organizacije.“

Iz osnovnega vprašanja, kako je na Koroškem mogoče biti in ostati Slovenec, kakor da se zaznavajo obrisi nekega načrta.

„Kruh nam reže večina. Gospodarstvo ni v naših rokah, vsaj premalo. Tu bi organizaciji morali poštno zastaviti, saj tako brez moči tudi nista. A ne ena in ne druga nista naredili zadosti. Danes ni več brez teže, če ta ali druga slovenska organizacija razgali primer diskriminacije.“ In še ena programska misel: čim boljša povezava. Kajti „gospodarski in socialni problemi so za naš obstoj poglavitna zadeva.“

Samozavest, volja, tveganje. Pa tudi odnosi med organizacijama — tudi ti imajo svojo zgodovino, ki se vleče daleč nazaj v čase povojnega razkola, ki ni samo krivda koroških Slovencev.

„Bistveno je zaupanje. Če je med nami kaj bilo, to ni moj problem; sem mlad in neobremenjen. Prvo je enoten nastop obeh organizacij, drugače bodo posledice hude. To pa se je v zadnjih letih utrdilo. Popa se je v zadnjih letih utrdilo. Posebno med nami mladimi predsednikov iz minulih časov ni več.“

Učitelj in vzgojitelj, prvi ravnatelj slovenske gimnazije dr. Joško Tischler je abiturient prvega rodu svoje gimnazije izročil predsedstvo Narodnega sveta brez posebnih navodil: predaja ga človeku, ki ga

PREDSTAVLJAMO NOVEGA PREDSEDNIKA NSKS DR. MATEVŽA GRILCA:

Pol življenja politično aktiven

Luč sveta je novi predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev zagledal v Podkrajju v bližini Libuč 7. septembra 1946 kot najmlajši otrok kmečkih staršev Franca in Julijane Grilc. Pri hiši je bilo osem otrok: šest fantov in dve dekleti. Kmetija doma je bila srednje velikosti, tipična za južno Koroško. Ljudsko šolo je mali Matevž Grilc obiskoval v Libučah. V pogovoru se spominja, da je imel šolskega ravnatelja Volga, ki je bil slovenskemu

Dr. Matevž Grilc se spominja očeta Slovenske gimnazije kot neverjetno spretnega pedagoga. Ni bil ravno strog, toda bil je avtoriteta in ni mu bilo treba biti avtoritaren. Njegova beseda, vzpodbuda, je veljala. Z ustanovitvijo Slovenske gimnazije so bile povezane tudi prve kampanje proti tej šoli. Majhne šolarje od prvega do tretjega letnika so tedaj večkrat napadli v celovškem Schillerparku, ko so hodili v šolo oz. domov. Ma-

odrih, pa tudi na Primorskem. Obiskali so predvsem tudi kraje, kjer že leta in desetletja ni bilo več slovenske prireditve, npr. Djekše. Motor odra mladje je bil Erik Prunč.

Že zgodaj se je Grilc vključil v Narodni svet koroških Slovencev. Že v svojem srednješolskem času se je npr. kot zastopnik KDZ udeležil priprav za deželnozborske volitve 1965. Tedaj je nastopil NSKS s samostojno slovensko listo Koroška volilna skupnost in dosegel 4272 glasov, potem ko so se pogajanja z ÖVP razbila. Tudi pri teh pogajanjih je bil Grilc zraven. ÖVP namreč ni hotela postaviti slovenskega kandidata dr. Vospornika na izgledno mesto.

Po končanem študiju in po vrnitvi na Koroško je postal leta 1972 član predsedstva NSKS, leto navrh pa podpredsednik.

Leta 1971 je opravil po promociji 1 leto prakse na sodišču v Celovcu in stopil leta 1972 kot koncipient (odvetnik-pripravnik) v odvetniško pisarno dr. Janka Tischlerja. Že kot odvetnik-pripravnik je zastopal svojega šefa v več kočljivih primerih, tako tudi v postopkih profesorjev Slovenske gimnazije proti Feldnerju in Stouracu; te dni pa je zastopal neko stranko v postopku, kjer je bil nasprotni advokat dunajski star med avstrijskimi odvetniki ddr. Stern.

Konec marca in začetek aprila je dr. Grilc opravil izpite za odvetnika z prav dobrim uspehom in bo od 1. junija tega leta vpisan v listo koroških odvetnikov.

Prosti čas je v precejšnji meri posvečen političnemu delu, posebej sedaj, ko je predsednik. Kupil si je iz poklicnih razlogov — redno je treba delati dolgo v noč — stanovanje v Celovcu, kajti pozno ponoči ni ravno veselje, da se mora voziti v Sinčo vas. Kdaj se bo

Matevž Grilc kot predsednik KDZ in odbornik s Hansom Simo (1967)

bolj nasproten. V letih pred šolskimi štrajki — takoj po podpisu državne pogodbe so se pojavila stremeljenja po odpravi dvojezične šole — je tisti direktor razlagal 8-do 10-letnim šolarjem, kako „fajn“ bi bilo, če bi se bilo treba učiti samo nemško. Kateri otrok v teh letih se že prostovoljno uči nečesa, kar je v očeh drugih „schieach“?

Matevž je bil najmlajši otrok doma — in edini, ki so ga poslali starši študirat. Štiriletno osnovno šolo je končal ravno leta 1957, ko so v Celovcu ustanovili kot „poskusno šolo“ Slovensko gimnazijo. Takratni kaplan v Pliberku, poznejši vzgojitelj in sedaj zopet kaplan Janez Rovani je prigovarjal staršem, da so ga poslali na Slovensko gimnazijo. Tam je imel za ravnatelja in skozi vseh osem let za učitelja matematike dr. Joška Tischlerja. 19 let pozneje naj bi postal njegov naslednik v vodstvu Narodnega sveta.

pozna, je rekel. „Po letih sem res še mlad, toda s politiko se ukvarjam pol življenja, od četrte ali pete šole. Za menoj je 15 let dela, tako da brez izkušenj ravno nisem.“

Toda trenutek ob tej zamenjavi straže je težak. „Obhaja me občutek določene negotovosti. Kako bodo tekla stvarka? Tudi po zadnjih pogovorih na Dunaju je težko reči, ali zgolj taktizirajo ali gre za kaj več. Odgovor pride neogibno 31. maja. A kakšen bo? Naša stališča so jasna: štetje manjšine brez manjšine ni mogoče in kaže, da tudi oni zadnje čase s štetjem nimajo več pravega veselja. Pa tudi Jugoslavija in Slovenija ne bosta stali križem rok, Jugoslavija je naša stvar prenesla v svetovno javnost in to je bistveno; mi tega nikoli ne bi zmogli.“

Na prihodnji, morebiti odločilni sestank koroških Slovencev z vlado, ki bo 31. maja, prihaja Matevž Grilc kot pravkar izvoljeni predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, naslednik zaslužnega prednika in političnega vzornika dr. Joška Tischlerja.

„Četrtri“ in morda najtežji rigoroz Matevža Grilca.

Jaka Štular, Delo

tevž Grilc je skupno s sošolci moral zaradi tega v spremstvu policije v šolo. Vseh osem let gimnazije je stanoval v Mohorjevih dijaških domovih; sprva v Mohorjevi, nato v Haimlingerju v Velikovski ulici. Predvsem v dijaškem domu se je seznanil s že pokojnim prof. dr. Francetom Cziganom. Czigan, ki je bil istočasno vzgojitelj in glasbeni pedagog na Slovenski gimnaziji, je zbiral okoli sebe dijake in jih učil organiziranja. Na narodnem področju more sicer posameznik vplivati v svojem okolju, uspešno in sistematično delo pa se more vršiti le s pomočjo organizacije. Tako je leta 1961, pred 15 leti, nastala Koroška dijaška zveza (KDZ), ki je predvsem dopolnjevala in izpolnjevala narodno vzgojo dijakov. Od vsega začetka je bil v njej aktiven petošolec Matevž Grilc.

Bil je vseskozi odbornik in dve leti tudi predsednik srednješolske veje KDZ. Tudi na Dunaju je bil aktiven kot odbornik in predsednik KDZ. To je bilo ravno v času konfliktov med Klubom in KDZ. Klub je tedaj dvomil v potrebo visokošolske veje KDZ. Grilc je rešil problem po svoje: postal je tudi podpredsednik Kluba slovenskih študentov na Dunaju. Predsednik Kluba je bil tedaj Gustl Malle, sedaj podpredsednik ZSO.

Po maturi leta 1965 je Grilc sprva odslužil vojaški rok in se nato lotil študija prava na dunajski univerzi; študij mu je šel „po žnurnici“, tako da je promoviral leta 1971. Že med študijem, leta 1967 je poročil svojo petošolsko ljubezen Marjano Krischnig, doma iz Sinče vasi. Ženinova priča je bil njegov sošolec Filip Warasch, sedaj osrednji tajnik NSKS. Tudi ona je obiskovala Slovensko gimnazijo in bila sta menda prvi zakonski par, pri katerem sta oba partnerja izhajala iz Slovenske gimnazije.

Precej jih je sledilo...

V teh letih je Grilc sodeloval tudi pri odru mladje, ki je za več let bila najaktivnejša in najuspešnejša igralska skupina med koroškimi Slovenci. Oder mladje je predvajal tudi zahtevnejša dela, npr. grško dramo Antigona, legendarna pa je postala ta skupina z uprizoritvijo Scapinovih zvijač. S to igro so nastopili več ko 25krat po vseh naših

preselil, še ne ve. Vendar se zaveda, da je na podeželju lažje dobiti kontakt s prebivalstvom, zato velikokrat, pravzaprav vedno kadar more, hodi na slovenske prireditve.

Sploh pa je vesel, da šef dr. Janko Tischler njegovo politično

Najljubši kraj za dopust: Piran. Tukaj je slikal ženo in otroka ter bratovega sina.

aktivnost ne le tolerira, ampak jo tudi podpira. Tako se lažje da kombinirati s termini, sploh pa označuje mladi odvetnik delovno razmerje kot izredno kolegialno.

Ostali prosti čas pa je posvečen družini — v kolikor se tiste maloštevilne ure sploh morejo še imenovati prosti čas. Z ženo Marjano ima dva otroke: osemletno hčerko Lidijo in sedemletnega sina Bojana. Žena ima prav tako še poklic: dela na finančnem uradu. Ko je mož še študiral na Dunaju, je tudi ona delala v metropoli: zaposlena je bila na centralnem plačilnem uradu.

Ko sta se po končanem moževem študiju vrnila na Koroško, je žena doživela pravi koroški čudež, o katerem trdijo oficialni politiki, da se taki čudeži nikoli ne dogajajo, a so vendar koroška resnica; zaprosila je za službo pri finančnem uradu, ki je sorodna ustanova centralnega plačilnega urada. Pristojni uradnik je bil zelo vesel, da se končno kdo zanima za nepriljubljeni finančni urad, kajti tedaj v času visoke konjunktore je fiskusu vsepovsod primanjkovalo osebja. Marjana Grilc je imela tudi izvrsten opis prejšnjega delodajalca. Toda takoj ko je prikazala maturitetno spričevalo Slovenske gimnazije, se je naenkrat reklo, da nimajo prostega mesta. Šele ko je interveniral njen mož in se dotičnemu uradniku predstavitel ne morda kot preprost delavec, ampak kot doktor prava, poleg tega pa soočal uradnika s tem, da bo obvestil javnost, je bilo mesto zopet prosto in vsa zadeva „pomota“.

Pa tudi za pravniko Grilca ni bilo prostora v javni službi. Leta 1973 je zaprosil za službo v deželni vladi. Deželni glavar Sima je prošnjo pozitivno rešil, njegov naslednik Zagavner pa zanj ni imel več prostora.

Grilc pri odru mladje (v sredini)

Psihogram dr. Matevža Grilca

(po lastnih podatkih)

Rojstni datum: 7. 9. 1946

Velikost: 1,78 m

Teža: 80 kg, „dve kili preveč“

Barva oči: rjava, „malce zelenkasta“

Barva las: črna

Številka čevljev: 44

Najljubša barva: modra

Najljubša pijača: pivo

Najljubša jed: dunajski zrezek

Najljubša roža: planika

Avto: citroen GS

Najljubši avtor: Cankar, Camus

Najljubši slikar: Ernest Arbeitstein

Najljubši kraj na Koroškem: pod Peco in pod Visokimi Turami

Konjiček: gobe nabirati ob štirih zjutraj; planine

Kaj dela v prostem času: ga nima

Kaj ga posebej veseli: odkritost

Kaj ga posebej jezi: zahrbtnost

Kam hodi najraje na dopust: v Piran

Ob 100-letnici rojstva Vinka Poljanca

Nekako smo se vsi srečali v svoji mladosti z njim, s tem živahnim igrivim fantičem: ah, ta naš Poljančev Cencek! Saj nismo vedeli, kakšen gospod je postal, da so časopisi pisali o njem, o njegovem smehu in dobrotljivosti, o njegovem slovenskogoriškem govorniškem zanosu, o neustrašenosti in zvestobi ljudskega tribuna, o njegovih bridki smrti!

28. marca je minilo sto let, kar se je rodil Vinko Poljanec. Menda je med nami res le kot Meškov Poljančev Cencek znan.

Svoje moči pa je razdal kot deželni poslanec, zagovornik pravic koroških Slovencev v deželnem zboru prvih težkih sedem let po plebiscitu, ko se je mnogo slovenske inteligence umaknilo v Jugoslavijo, za tam pa je bil neumoren gospodarski delavec vse do prenege smrti.

Prišel je od Svetega Urbana pri Ptuj. Leta 1900 je končal bogoslovje v Celovcu. Najprej je v Škocijanu pri Klopinskem jezeru kaplanoval, in ko je bil nekaj časa župnik pri Sv. Juriju pri Vinogradih blizu Celovca, se je na željo faranov, Škocijanarjev vrnil kot župnik v Škocijan. Sodobniki ga označujejo, da je bil veselo dovpten in ognjevit duhovnik, ljubitelj lepega petja. Očitno ni bil soroden svojemu rojaku in prijatelju Mešku, ki je bil vedno vladno odmaknjen, iščoč svoj „mir božji“ v „tihih večerih“ in domalega platonsko zaljubljen v domovino. Poljanec ni bil ugla-

jen asketski župnik, a tudi ne strastno nacionalno politično borbena ljudski tribun. Bil je kmečki človek, povezan predvsem s kmeti. Morda je prav zato, obdarjen z govorniškiimi kvalitetai, bil ustrezen deželni poslanec v trenutno morda malce zbeganih poblebiscitnih časih. Do leta 1927 je bil v deželnem zboru, ko ga je zamenjal Starc. Vinko Poljanec pa se je posvetil gospodarstvu in postal svetnik Kmetijske zbornice v Celovcu. Nekaj let pred smrtjo je bil tudi predsednik takratne Slovenske prosvetne zveze; bil je stalni sodelavec pri Koroškem Slovincu. Ves čas je bil požrtvovalen mecen slovenskih ustanov, posebno ljuba mu je bila

bližnja gospodinjstva šola v Št. Rupertu pri Velikovcu. Bil je tudi do brotnik študentom.

Komaj je spomladi leta 1938 Hitler nasilno priključil Avstrijo „Tretjemu Reichu“, je bil Vinko Poljanec med prvimi žrtvami. Poleti nato je že bil v zaporu in 25. avgusta 1938 je v Škocijanu umrl „Le on tam zgoraj ve, kaj so naredili z menoj!“ je tik pred smrtjo tiho zašepetal. In zadnje dni je še bodril in upal: „Slovenci, tam zgoraj je Oče, ki nas ne pozabi nikdar!“

„... naj ostane med nami živ Poljančev duh, drami naj nas in navdušuje v vztrajni borbi za pravo kulturnega naroda!“ (KS, 31.8.1938)

Štefan Borovčnik

Vogrčje: občni zbor gasilcev

Gasilsko društvo v Vogrčah je znano po svoji delavnosti in zmožnosti, kar dokazuje med drugim tudi polno medalj, priznanj in pokalov v gasilskem domu. Nedavno se je vršil občni zbor, kjer je mogel komandant Anton Visotschnig pozdraviti polnoštevilno zbrane člane in častne goste. Poročal je, da so v preteklem nastopili pri štirih reševanjih, za katere so porabili 540 ur. Poleg tega so za vaje in tečaje žrtvovali 1100 ur. Pri okrajnih tekmah v Velikovcu so v IV. skupini dosegli prvo mesto.

Župan Othmar Mory in mestni svetnik Valentin Vavti sta se v imenu občine zahvalila gasilcem za njihovo dejavnost in zagotovila povečanje gasilskega doma za razne

naprave. Mestni svetnik Štefan Trampuš se je opravičil, da ni mogel priti in je obljubil večjo vsoto za nove naprave.

Pri občnem zboru so bili od poskusnih sprejeti v gasilce sledeči: Franc Dobrounig, Werner Jop, Franc Kotschitsch, Johan Kletz, Karl Kerbitz, Alfred Nachbar, Feliks Nachbar ml., in Hanzej Sadjak ml. Povišani so bili Willi Tomic, Rudi Kotschitsch in Franc Ulrich.

UČITELJSKA NOGOMETNA TEKMA ROŽ — PODJUNA

Kraj: igrišče Šmihel pri Pliberk
Kraj: igrišče Šmihel pri Pliberku
Čas: 16. junija ob 16. uri

Berite in širite „nt“!

PISMO BRALCA:

Es ist erfreulich, daß man von einer bankrotten Haltung (wie ich in meinem Artikel im Naš tednik vom 22. 4. 76 „Wagners Äußerungen“ ausführte) abrückte und mit den Kärntner Slowenenverbänden, als somit anerkannte Vertretungen der Minderheit, verhandelt. Freilich verdient es diese, zur pragmatischen und kompromißhaften Interpretationen des Art. 7/Stv. bereiten, Minderheit nicht, daß sich diese Kontakte als Alibihandlung der drei „staatstragenden“ Regierungsparteien demaskieren, weil sie Einflüsterungen von ein paar „unbelehrbar, ewig Gestrigen“, die sich als Nebenregierung fühlen, unterliegen könnten. Und so wohlthuend die Worte (denen hoffentlich auch Taten folgen) des guten Willens beim Besuch des slowenischen Gymnasiums in Klagenfurt vom Bundespräsidenten und Landeshauptmann auch waren, echten Tatendrang zur Erhaltung der Minderheit und eine Ablehnung der „deutschtümmlenden Erpressung“ hätte man doch nur aus einem solchen Satz erkennen können: Wir verzichten auf jede Volkszählung besonderer Art samt Prozent-Klauseln und kommen der Staatsvertragsverpflichtung, topographische Tafeln aufzustellen, gerne nach, weil Österreich nach über 30 Jahren Demokratie, in staatsfreier Sphäre, beweisen will, daß man die Existenz einer Minderheit nicht zu verleugnen gedenkt.

Über solche Worte hätten sich besonders die nicht wenigen Slowenen gefreut, die bei der Landtags- und NR-Wahl, die Großparteien, besonders die SPÖ, nicht wegen ihrer opportunen Politik, sondern aus dem Vertrauen wählten, daß diese nach den Wahlen den kühlen Kopf zurückfindend, ihnen endlich ihr Recht, die Erfüllung des Art. 7/Stv., in gemeinsamer Auslegung mit der Minderheitenvertretung, geben.

Diese Menschen fühlen sich seither etwas enttäuscht und hingehalten, weil sie durchschauen, daß sie für die Gewährung eines Volksgruppengesetzes ihre zwei wichtigsten Grundprinzipien aufgeben sollen, welche ihre Volkstumsexistenz, also das Bestehen der Minderheit, garantieren, nämlich die Nichtteilnahme an der Minderheitenfeststellung und das Recht auf die Aufstellung von zweisprachigen Ortstafeln (ein paar Alibitafeln ausgenommen). Und das nur, weil ein paar deutschnationale Chauvinisten sich nur eine solche Lösung des Staatsvertrages vorstellten.

Das alles wissen engagierte Gerechtigkeitsfanatiker, egal ob sie aus dem katholischen, evangelischen, sozialistischen oder kommunistischen Lager kommen und sich solidarisiert in Demonstrationen, die ihr das Grundrecht der Demokratie ermöglicht, zu einer Aktionseinheit bilden, ob es sich nun um den Protest gegen den Vietnamkrieg, um die Morde der faschistischen Justiz in Chile und Spanien, um die Zwangseinberufung zum Österreichischen Bundesheer oder um die Einführung der Volkszählung besonderer Art handelt. Und wenn sich die Obrigkeit aufregt, daß man mit Kommunisten gemeinsam demonstriert und daher mit Parteiausschluß droht, so ist meine Meinung hiezu: Keinem soll es verwehrt sein, sich offen mit einer humanen und gerechten Sache zu solidarisiert, auch wenn ihn Nebenmotive dabei begleiten mögen. Sind wir in unserem Lande schon so weit, daß nicht alle Menschen sich an einer guten Aktion beteiligen dürfen? So sehr es angebracht ist, sich von Menschen zu trennen, wenn sie sich gegen die Menschlichkeit wenden, so sehr ist es angebracht, sich mit Menschen (egal ihrer Herkunft) zu verbinden, die den Mut haben, sich offen, auch auf der Straße, für die Humanität einzusetzen. Diese Obrigkeit toleriert

aber, daß sich Angehörige verschiedener Parteien, mit denen der NDP, an antislowenischen Ausschreitungen beteiligten.

Kein Wunder, wenn bei der Veranstaltung Scrinzis (welcher neulich durch sein geschmackloses Junktimieren: Erdbebenspende für Freilassung Major Reders, auffiel) auf der Uni in Wien, rechtsextreme Studenten als Schutztruppe mit Stahlhelmen und Schlagstöcken (eine neue SA?) fungierten und so provozierend auf Andersdenkende wirkten. Immer kann schließlich eine Demonstration Provokationen nicht so diszipliniert ignorieren, wie ich es als einer der 3000 Mitmarschierer in Klagenfurt erfuhr. Die lahme Haltung der Obrigkeit gegenüber den Rechtsradikalen begünstigt dann die Restauration des Deutschnationalen (ein ÖVP-GR sagte mir kürzlich, die Slowenen seien keine Demokraten, weil sie sich nicht der „Mehrheit“ unterordnen) und man befürchtet, daß nach einer Volkszählung besonderer Art (eine Neuaufgabe der Volksabstimmung 1920) die ein überwiegendes Ergebnis für die deutsche Muttersprache bringen wird (weil man eine Teilnahme den Kärntner Slowenen, neben vielen anderen Demokraten, nicht zumuten kann), die Rechtsradikalen, Zug um Zug, drängen werden, der Minderheit alles das zu nehmen, was diese dann, nach Meinung der Rechtsradikalen, im „unberechtigt, zu großem Ausmaß“ an Rechten besitzt.

Die weiteren Verhandlungen zur Erfüllung des, seit über 20 Jahren säumigen Staatsvertrages werden jedenfalls erweisen, ob die Regierungsparteien diese Gefahr sehend, erwachen und staatspolitisch im Interesse Österreichs und seiner Minderheiten handeln werden. Sie werden aber auch ein Anschauungsunterricht für Italien, zur Erfüllung des Südtirol-Paketes sein.

Udo Manner, Völkermarkt

Obirsko-vlom v cerkev

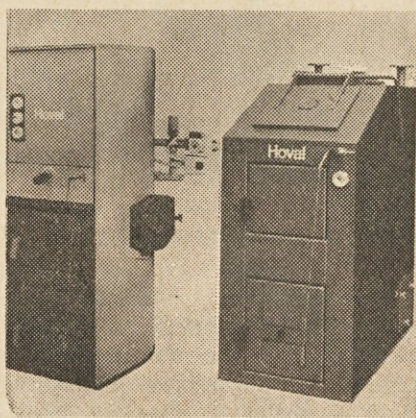
V času med 25. aprilom in zadnjo nedeljo so doslej neznani storilci vlomili na Obirskem v podružnico Sv. Lenarta in ukradli dva svetniška kipa, dva svetilnika ter dve sliki iz stekla. Vrednost ukradenih predmetov je še neznana. Svetniška kipa predstavljata sv. Lavrenčija in sv. Nepomuka.

Prav tako so pred nekaj tedni vlomili vandalski storilci v kočo nad Arihovo pečjo, ki je last Slovenskega planinskega društva.

Hoval - kotli za vsa goriva

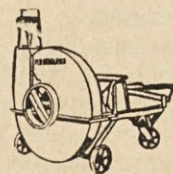
HOVAL, največji producent kotlov za kurjenje v Evropi, je najboljši dokaz za to, da se vsepovsod daje kvaliteta ter servisu prednost. Predvsem zaradi dejstva, da se Hoval-Avstrija trudi, da dobavlja in tudi oskrbuje vse naprave za kurjenje.

Hoval ni le producent kotljev, ampak vsebuje produkcijska paleta tudi m. dr. stene za kurjenje, prevratne črpalke, naprave za reguliranje konstantne temperature v sobi, tanke za olje, dimnike iz kovine ipd. Že v koncepciji produktov se kaže tržna politika tvrdke Hoval; naprave za centralno

kurjavo za vsako vrsto goriva, kot plin, olje, les ali premog so konzumentu na razpolago. Katero gorivo je ravno drago, določa trg. Vi kot konzument pa odločate, s čim boste netili in izberete seveda za Vas najbolj ugodno gorivo. Če postane ena od teh snovi nerentabilna, za Vas kot lastnika Hoval kotlja ni problema, da predsedate in izberete tisto gorivo, ki je trenutno najbolj ugodno. Kajti Hoval-kotel ni le vsestranski in skromen, ampak deluje tudi snažno in se ne da uničiti. Velika vrata jamčijo za dobro zgorevanje trdih goriv pri dvojnem zgovalnem kotlu in kotlu za prestavljanje.

Termostati in termometri pomagajo pri reguliranju avtomatičnega netenja. Specialni kotel za les pa je prikladen posebno za velika drva, predvsem zaradi posebno skonstruiranih duri.

VSE POLJEDELSKE STROJE PO NAJNIZJIH CENAH VAM NUDI IN DOSTAVLJA NA DOM

Jožef Perné

KLANČE, 9132 Galicija

PRIREDTVJE

KABARET, KABARET... 1x1=1

Gostuje: oder 73 in SPD Edinost Pliberk
Prireditelj: SPD Bisernica Celovec
Kraj: modra dvorana Doma glasbe
Čas: četrtek, 3. 6., ob 19.30

STILNI KONCERT ROŽANSKE LJUDSKE PESMI

Prireditelja: SPD „Rož“ in mešani pevski zbor Št. Jakob v Rožu
Dirigent: Lajko Milisavljevič
Kraj: Št. Jakob, farna dvorana
Čas: nedelja, 30. V., ob 20. uri

Čestitamo...

V nedeljo, 23. 5., sta si v farni cerkvi v Šmihelu obljubila večno zvestobo Veronika Kral iz Strpne vasi in Tini Lesjak iz Goselne vasi. FM Dobrla vas čestita, pridružuje se tudi „nt“!

Zakonca sta prav tako postala Zdravko Slanitz, mizar iz Grabelj in Kristina Aleschko, šivilja iz Ponikve. Poroka je bila v Pliberku, vezal pa je kaplan Marko Jernej. Čestitamo!

Rozini in Leonardu Katzu, učiteljskemu paru na Blatu pri Pliberku, se je porodil sinček, katerega so krstili na Nikolaja. Čestitamo!

Starša sinčka sta prav tako postala Fani in Jože Fera, učitelj in igralec SAK. Čestitamo!

Pevski koncert na Trati

V nedeljo, 23. maja, je priredilo SPD Borovlje pevski koncert pri Cingelcu na Trati. Vabilu se je odzvalo precejšnje število ljudi. Gostoval je znani mešani pevski zbor „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni. Skupno z novoustanovljenim ansambлом „Drava“ je predvajal pester program. V prvem delu koncerta je zapel zbor „Danica“ nekaj umetnih pesmi. Kot povezava pa je nastopal ansambel „Drava“. V drugem delu sporela so predvajali predvsem slovenske narodne pesmi. Da so gledalci uživali ob tej kulturni prireditvi, je bilo razvidno iz aplavza, ki so ga prejeli pevci po končanem sporedu.

SOBARICO

za hotel z zajtrkom na Klopinkem jezeru takoj sprejmemo. Starost 20 do 50 let.

STUBENMÄDCHEN

für Frühstückshotel am Klopeinensee wird sofort aufgenommen. Alter 20 bis 50 Jahre. — Hotel Slugoutz, Klopeinensee, 9122 Škocijan/Št. Kanzian, Tel. 0.42.39 - 234.

RUTAR-CENTER

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

- ugodno dobavi
- in hitro na dom
- dostavi

IVAN VIRNIK:

(2. nadaljevanje)

Ob 100-letnici rojstva pisatelja Ivana Cankarja

Poglejmo najprej Cankarja — pesnika. Pesniško se je razvil v „Zadrugi“, pesmi, ki jih je objavljaj v Ljubljanskem Zvonu pa so večidel izraz mladostnega iskanja, ljubezenske izpovedi in romantične zasanjanosti. Svoji prvi ljubezni, Vrhničanki Francki Opekovi, je posvetil nekaj pesmi iz ciklusa „Iz lepih časov“, ciklus devetih pesmi „Helena“, ki je izšla 1896 pa je vzbudila ljubezen do učiteljice Helene Pehanijeve. Izraz ljubezenskega čustva so tudi pesmi, posvečene dijakinji Anici Lušinovi iz leta 1898, iz opazovanja dunajskega življenja, iz srečanja z dekadentno erotiko in iz literarnih doživetij pa so v letih 1896 in 1897 nastali „Dunajski večeri“. Najpomembnejša pa je brez dvoma zbirka „Erotika“, izšla je leta 1899, ki je z drzno in novo vsebino vzbudila pri takratnih oblasteh, posebno pri ljubljanskem škofu, precejšnje spotikanje. Zato je dal škof 700 izvodov zbirke sežgati, toda Cankar je leta 1902 pripravil drugo izdajo in obdržal v njej domala vse pesmi, ki so se zdele škofu na moč pohušljive. Ko je strnil še nekatere svoje pripovedne pesmi, med katerimi so pomembne predvsem „Ivan Kacijanar“, „Ob grobu tiranovem“, „Sulamit“, „Španska romanca“, „Na Svatbenem potovanju“, „Sultanove sandale“ in nekatere druge, je v spoznanju, da v pesniškem oblikovanju očitno Župančiču ne bo resnejši tekmeč, zapisal: „Oto, poezijo prepuščam tebi in Ketteju. Jaz sem častitljivi človek. Vse ali nič!“

In tako smo pri Cankarju — pripovedniku, največjem, do danes neprekosljivem mojstru slovenske besede. Že pol leta po izidu „Erotike“ je izšla zbirka črtic „Vinjete“, ki je ostrá obsodba družbe in obračun s takratnim naturalističnim pisanjem, zlasti značilnim za pisatelja Frana Govekarja, s katerim je podobno, kot z

Aškercem, obračunal leta 1900 v „Literarnem pismu“, še predno je pod dunajskim „vplivom“, bivanjem v avstrijski metropoli, ki je na pisatelja napravilo močan vtis in vtisnilo pečat njegovemu literarnemu delu, leta 1901 je izdal zbirko črtic in novel „Knjiga za lahkomišelné ljudi“, že dve leti kasneje pa je izšla zbirka „Ob zori“. Od pisanja črtic in novel je Cankar kaj hitro prešel k povestim.

Leta 1901 je v povesti „Popotovanje Nikolaja Nikiča“ upodobil ljubezen graščakove hčerke Helene in slikarja, ki se utaplja v strasteh in propada, in ljubezen bančnega agenta Nikiča do Helene, ki jo vzame v svoji skromnosti za ženo, čeravno je graščina zadolžena „do grla“. V povesti „Tujci“, izšla je leta 1902, je razgrnil vsó

življenjsko tragiko slovenskih umetnikov, njihova pričakovanja in revščino. Za razliko od tega dela, je najobsežnejše pisateljevo delo, roman „Na klancu“, ki je izšel leta 1903 in je zvesta zgodovina Cankarjeve družine in njegove mladosti, obenem pa povečanje žalostne usode pisateljeve matere. V istem času je nastala povest „Življenje in smrt Petra Novljana“ in roman „Hiša Marije Pomočnice“, med vrsto del, ki so izšla v letih 1904 in 1905 ter kasneje, pa sta najbolj značilni „Ljubezenska zgodba“, „Križ na gori“ in povest iz kmečkega življenja „Polikarp“. Po optimistični knjigi, pravzaprav povesti „Potepuh Marko in Kralj Matjaž“, je leta 1905 nastala povest „Martin Kačur“, življenjski idealista, učitelja Kačurja.

(Dalje prihodnjič)

Za ženo in dom

Vsak otrok je svet zase

Ljubosumnost se zelo pogosto pavi pri otroku, ko se mu rodi bratec ali sestra. O tem pojavu starši precej slišijo, dostikrat to čisto intuitivno čutijo in zato pomagajo svojem otroku in ga skušajo zaščititi pred to grenko izkušnjo. Manj pa starši vedo o tem, da tudi pozneje, ko so otroci že večji, lahko s svojim nepravilnim ravnanjem in zadržanjem povzročijo med njimi ljubosumnost, ki ima večkrat težke posledice.

Dostikrat srečamo v družinah naslednji primer. Do starejšega otroka so bili starši v svojem vzgojnem ravnanju dokaj strogi, dosledni, vedno so zahtevali od njega, naj bo pametnejši in resnejši. Do mlajšega otroka pa so bili vsi skupaj popustljivejši, tolerantnejši, potrpežljivejši. Tak način ravnanja je pri starših zelo razširjen. Starejši otroci to svojo vlogo večkrat sprejmejo in postanejo pridni, resni, delavni učenci, dijaki... Mlajši otrok pa dostikrat ostane nekoliko neresen, nediscipliniran in začne s tem počasi iti staršem na živce. Naenkrat se njihova navezanost nanj spremeni. Hvaliti začno starejšega otroka in ga mlajšemu ob vsaki priložnosti postavljajo za zgled, do mlajšega pa postanejo nestrpni.

Tako je bilo tudi z Jožetom. Bil je drugi sin, zelo ljubeč, lep otrok. Vsi

so ga razvajali, predvsem pa oče. Že v višjih razredih osnovne šole pa se je zataknilo. Dočim je bil štiri leta starejši Peter vzoren učenec, Jožetu v šoli ni šlo, čeprav je bil nadarjen otrok. Simpatije staršev so se sedaj obrnile k starejšemu. Edini način, s katerim so hoteli pripraviti Jožeta k delu, je bil ta, da so ga neprestano primerjali z bratom in mu ga dajali za zgled. Kot vedno v takih primerih, tudi tokrat ni pomagalo. Ljudsko šolo je že nekako končal, v srednji šoli pa je povsem odpovedal. Šele potem so starši vprašali, ali mu lahko še kako drugače pomagajo.

Zakaj Jožetu primerjanje in postavljanje brata za zgled ni pomagalo, ampak mu je še škodilo? Res, da včasih starejši otrok mlajšega vzpodbuja, da ga le-ta posnema in ga skuša dohiteti, vendar gre ta proces sam od sebe, starši ga s prigovarjanjem ne morejo pospešiti.

Med Jožetom in Petrom je bilo preveč razlike, že v letih, v delovnih navadah, pa nekoliko tudi v nadarjenosti. Namesto, da bi starši hrabril in vzpodbujali Jožeta, so mu s primerjanjem vzeli ves pogum. Čutil je, da brata ne more doseči, zato je dvignil roke in ni naredil niti tistega, kar bi sicer lahko. V njem se je porodila tudi ljubosumnost na brata, ki je bil

Lepa proslava 100-letnice rojstva mojstra naše proze

DUNAJ. — V soboto, 16. maja, so se Slovenci avstrijskega glavnega mesta v dvorani avstrijskih sindikatov častno oddolžili spominu rojstva našega največjega mojstra proze. Proslave, ki jo je organiziralo Slovensko kulturno društvo Ivan Cankar, se je udeležilo več sto jugoslovanskih delavcev in študentov, zastopniki koroških Slovencev ter gradiščanskih Hrvatov.

Po pozdravnih besedah je nastopil društveni mešani zbor in zapel pod vodstvom prof. Avgusta Pavca dve pesmi, ki jih je zložil in uglasbil Ipavec sam; to sta bili: „Ptice povejte, kako je doma“, ob spremljavi violine in kitare. (To pesem je zbor prvič zapel na slovenskem srečanju v Münchnu.) Druga pesem govori o

mladem partizanu, ki umira na slovenski zemlji: Rdeč večer je in tu di dan umira. „Rdeče rože z grede slovenske“ pa naj povedo nje-govemu dekletu, da ni ljubil le slovenske zemlje, temveč tudi njo.

Po slavnostnem govoru predsednika društva, Severja, so igralke ljubljanskega eksperimentalnega gledališča GLEJ recitirale iz Cankarjevih del in so ob koncu spretno prešle v pogovor, da je Ivan Cankar pisal izredno hitro, prehitel je svoj čas, pravijo, da je prehitel celo samega sebe. Igralke so recitirale ob avdiovizualni spremljavi (po dvorani so bili namreč postavljeni televizijski ekrani).

Še enkrat je nastopil mešani zbor Slovenskega kulturnega društva Ivan Cankar v nedeljo, 17. maja, ob otvoritvi nove knjižnice v svojih klubskih prostorih na dunajski Fernkorngasse. Predstavniki jugoslovanske ambasade so izročili društvu Cankarjeva dela, ki naj bi bila temelj te knjižnice. Na tem mestu je treba omeniti navzočnost igralke gledališča GLEJ, potem pa še, da je bilo videti v knjižnici tudi nekaj izvodov Našega tednika. Boris

NEMCI SE ZANIMAJO ZA SRBOHRVATSKI JEZIK

Tanjug poroča iz Bonna, da se zahodni Nemci čedalje bolj zanimajo za srbohrvatski jezik. Tega mnenja je prof. Teofil Werner, ki vodi večerni tečaj jugoslovanskih jezikov na ljudski univerzi v Bonnu. Tečaj obiskujejo ljudje iz različnih slojev, tako uradniki kakor Nemci, ki radi zahajajo v jugoslovanska letovišča. Tudi gospodinje se pogosto učijo srbohrvaščine.

JUGOSLOVANSKO ODLIKOVANJE ITALIJANSKEMU PROFESORJU

Kakor poroča Tanjug iz Rima, je jugoslovanski veleposlanik dr. Boris Jović izročil italijanskemu univ. profesorju dr. Linu Busincu red jugoslovanske zvezde z zlatim vencem, za zasluge, ki si jih je pridobil za pospeševanje znanstvenega in kulturnega sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo.

SKOPUH

Jožek prosi očeta: „Daj mi denar, prosim! Rad bi se peljal na vrtiljaku.“

„Nima smisla,“ ga pouči oče, „saj se zemlja tako venomer vrti.“

LEV DETELA:

(34. nadaljevanje)

Koroški pesniki in pisatelji

Tjaževoga dekleta Lipuš pravzaprav kaj posebno podrobno ne opiše. Pač pa tudi tu položi v dekletova usta tisto svojo zelo intenzivno zasledovano tezo in potezo, ki se takole glasi: „... in je iz mene planil resnični človek, takšen, kakršen sem v resnici bila, gola in naravna, s čuti in nagoni obdarovana, prvotna in živa in ne takšna, s kakršno sem bila vzgojena in sem si slednjič sama domišljala, da sem, in sem trpela, ako taka nisem mogla biti... Občutila sem, da znam biti dobra, došla sem, da sem dobra, kadar sem naravna, da sem lepa, kadar sem gola, to je prosta vseh vzgojnih priveskov in družbene navlake, da sem močna, kadar od slabosti omahujem, da ravnam pravilno, kadar ravnam NAGONSKO...“

Posebno jasno je tu vidna plastično izkristalizirana teorija o naravnosti življenja, ki je istočasno tudi nrvnost. Nrvni, moralni, niso privlečki in injekcije, ki jih je v človeka prinesla civilizacija, krščanstvo, šola in podobno. Naravne in istočasno moralne so osnove človekovega življenja, človekovo življenjsko izhodišče, dokler ga civilizacija ne pokvari. Tu Lipuš jasno zastopa tista načela, ki so bila prav tako gonilna načela NATURALIZMA. In sploh je v tem v Lipuševem romanu vsebovano veliko tistega, kar so v svetovni literaturi povedali že Zola in sodobniki, pri nas pa na primer tudi Ivan Potrč.

Spet pa moramo poudariti, da je NAČIN, kako je to

sporočilo o življenju povedano, tokrat NOV. Literarno izhodišče je pri Lipušu res naturalistično, a je istočasno tudi novodobno, modernistično. V oblikovnem smislu je to popolnoma na moderen način, z asociativno komplicirano pripovedno tehniko podana literatura.

Prav v tej dvojnosti, v tej hibridnosti pa je neka šibkost te Lipuševe literature. Na eni strani Lipuš pripoveduje popolnoma konkretno zgodbo o tragični usodi mladega fanta. Po drugi strani pa skuša nekaj popolnoma realističnega, konkretnega ODUHOVITI, ESTETIZIRATI.

Iz socialno in politično tragične smrti hoče narediti LEPO SMRT, torej nekaj, kar je predvsem ESTETIKA. Tu pa je viden očiten nesporazum.

Moderne literarne zvrsti so v tistih primerih, ko ESTETIZIRAJO, abstraktne literarne zvrsti, ki se ne poslužujejo konkretnih življenjskih peripetij, temveč literarnih simbolov, da bi izrazile neko globljo življenjsko resničnost. Opisi popolnoma konkretnih peripetij pa zahtevajo predvsem jasno in podrobno, v nekem smislu tudi naturalistično podrobno sociološko analizo.

Te pa Lipuš ni dal.

Občudujemo njegov globoki podzavestni tok jezika, ki je zmožen visoke in intenzivne dinamičnosti, občudujemo njegovo spretno oblikovno dovršenost, ki obvlada več pripovednih perspektiv hkrati, vendar pa nas vseeno moti dejstvo, da je na 164 straneh sicer izoblikoval tako odlično besedišče in tako mojstrsko izpilil zgodbo, a da na tolikih straneh kljub bleščeči pripovedi ni prodril v globlji kontekst Tjaževe življenjske strukture in ni znal podrobneje postaviti Tjaža v socialni in politični prostor.

Lipuš je pred objavo tega romana objavil odlomke iz proze „Slačenje“. Kljub temu, da tisti teksti iz „Slačenja“ niso vedno identični s temi, objavljenimi v romanu, pa

je zaradi paralel vidna neka določena Lipuševa oblikovalna stiska pri urejanju in razporejanju materiala o Tjažu, ki je v prvotnih tekstih še imel ime Mrt.

Kljub tej krizi samega dela, kljub določenim nesporazumom v delu, pa so „Zmote dijaka Tjaža“ važno in pomembno delo, in to v vseslovenskem smislu.

Nekateri odlomki so se Lipušu posebno posrečili. Naj omenim ironično plastični odlomek o uničevanju čevljev kot RAZGALJENJU PODLEGA SVETA iz „Poglavja o opravih z obutvijo“, naj omenim odlomek svete jeze, da tako rečem, o žaganju svetnikov iz „Poglavja o drvarjih“, to so končno stvari, ki v svojem ironičnem besu tudi v širšem literarnem okviru nimajo primere.

Lipuš romana „Zmote dijaka Tjaža“, te paradokсне, ironične knjige ni več zasanjani, erotizirano-poetični Lipuš „Črtic mimogrede“, te prve avtorjeve knjige.

Izvršil se je bistveni PREMIK. Lipuš je našel izredno zahtevno literarno obliko in jo suvereno uresničil. Našel pa je tudi perečo socialno kritično vsebino.

Preprosto vsebino, ki bi najbolje učinkovala s šokantno preprostostjo, pa je nepotrebno INTELEKTUALIZIRAL. Zgodbo je nasičil z nečim, kar je taki zgodbi tuje. S tem je otežkočil RESNICO knjige.

Prav bo, da bo za zahtevne literarne oblike Lipuš našel zahtevne, večploskovne zgodbe. In prav bo, da bo preproste zgodbe prikrojil, tako da bo njihova RESNICA res RESNIČNA. Tu ni potrebno, da izgine njihova moderna intenziteta, ki pa more biti potem podana na drugačen, primernejši oblikovni način.

Nekateri Lipuševi teksti iz revije „Mladje“ dokazujejo, da avtor obvlada oboje, moderno tehniko in modereno pripovedovanje in ju tudi zna združiti v primerno, nehibridno obliko. (Dalje prihodnjič)

M. JEAN CRAIG:

Zmaj v škatlici

MAJHNA POVEST O MAJHNEM DEČKU IN VELIKI SKRIVNOSTI

V torek popoldne je kupila Jožkova mama novo budilko. Ko jo je razvila, je vprašal Jožek, ali bi lahko dobil škatlico.

„Seveda, Jožek. Za kaj pa ti bo?“

„Za nekaj,“ je odgovoril Jožek na kratko, toda zelo vljudno.

V sredo je videla mama, da je Jožek škatlo, v kateri je bila prej budilka, skrbno zalepil. Vsaka špranja in vsak vogal je bil trdno zalepljen z lepilnim trakom. In kamorkoli je Jožek šel in karkoli je delal — vedno je vzel škatlico s seboj. Preden pa je legel k počitku, je položil škatlo poleg svoje blazine.

„Ali mi nočeš povedati, kaj imaš v tej škatlici?“ je vprašala Jožkova mama, ko ga je pokrila.

„Zmajevaj jajce,“ je rekel Jožek.

„Čuj, Jožek — kaj res?“

„Da, res,“ je odgovoril Jožek in potem je zaspal.

V četrtek zjutraj je rekel Jožkov oče pri zajtrku: „No, kaj pa dela tvoje zmajevaj jajce?“

„Nič ne DELA,“ je odvrnil Jožek, „samo čaka, da se bo izvalilo.“

Ko se je Jožkov veliki brat vrnil iz šole, je rekel: „Čul sem, da imaš v škatli zmajevaj jajce. Kako pa je prišlo v škatlo?“ Jožkova velika sestra pa se je hihitala.

„Zmajeva mama ga je položila v škatlo,“ je rekel Jožek s povsem ravnodušnim obrazom. „Prej.“

„Prej? Kdaj prej?“ je vprašal Jožkov veliki brat.

„Preden sem škatlo zalepil,“ je odgovoril Jožek, vzel svojo škatlo in odšel iz sobe.

Zvečer se je Jožkov oče pozanimal, kako naj pride zrak v trdno zalepljeno škatlo.

„Saj še ne potrebuje zraka,“ je razložil Jožek. „Zrak šele rabi, ko bo izvaljeno.“

„Kako pa boš vedel, kdaj bo izvaljeno?“ je vprašala Jožkova velika sestra, ki se to pot ni smejala.

Jožek jo je pogledal. „Meni tega ni treba vedeti. ONO to že samo ve.“ In bolj sam zase je pristavil: „Neumno vprašanje.“

V petek zjutraj je prišel Jožek malo prekasno k zajtrku. Škatlo

je postavil tik svojega krožnika. V enem izmed vogalov je bila skrbno izrezana mala luknjica.

„Samček je,“ je zaupal Jožek mamici, ko je sedla k mizi. „Izvalil se je. Včeraj zvečer. Zelo kasno.“

Jožkova mama je ljubeznivo vprašala: „Kaj si čul, ko se je izleglo?“

„IZLEGEL, ne IZLEGLO. Ne, bil je čisto tih. Toda prišel je njegov čas in bil je gotov. Zato sem napravil luknjico. Ker rabi zrak.“

„In zdaj lahko kukaš skozi luknjo in vidiš, kakšen je?“ je vprašala Jožkova sestra.

„Saj vem, kakšen je. Kot majhen zmaj. Tak, ki se je pravkar izvalil,“ je rekel Jožek. „Za zdaj pa še ne mara, da ga gledam. Nekaj časa hoče biti sam.“

V soboto se je družina šele malo pred počitkom zanimala za majlega zmaj.

„Kaj si ga že videl?“ je vprašal brat.

„Se razume,“ je rekel Jožek.

„Res? To je sijajno! Kakšen pa je?“

„Tako malo rožnat je. Njegove peruti so še mehke. Z zlatimi robovi, se mi zdi. Točno nisem videl, ker je v škatli preveč temno.“

„Potem pač napravi večjo luknjo, da ga boš lahko boljše videl!“

„Ne, tega ne smem. Hoče temo. Dokler so perutnice še mehke, mora biti temno.“

„Odkod pa to veš, Jožek?“ je vprašala mama.

„To je pri zmajih vedno tako,“ je odvrnil Jožek. „Pri mladih zmajskih mladičih.“

V nedeljo zjutraj je priznal Jožek svoji sestri: „Ime mu je Eme-lina.“

„Kaj praviš, Jožek, saj to je vendar dekliško ime.“

„Vem, vem, ampak saj je kitajski zmaj. In kitajski zmaji imajo radi dekliška imena. Njegove oči pa so vijoličaste.“

„Ga smem videti?“

„Ne, je preveč plah.“

„Ampak TI ga vendar gledaš, ne?“

„Seveda, toda mene je vajen,“ je odvrnil Jožek.

V ponedeljek je vprašal Jožkov oče, s čim krmi svojega zmaja.

„Dokler so tako majhni, še ničesar ne rabijo,“ je odgovoril Jožek. „Ničesar ne marajo, dokler so njihove peruti še mehke.“

„In s čim ga boš krmil, ko bodo postale njegove peruti krepkejšee?“

„Tedad ne bo več potrebno, da ga krmim,“ je rekel Jožek in položil roko na škatlo za uro.

In potem je bil spet torek in Jožek je prišel brez škatle k zajtrku. Toda nihče tega ni opazil, ker se je vsem mudilo, da bi prišli do svojih opravkov. Šele kasneje, ko je mama postiljala Jožkovo posteljo, je opazila škatlo, ki je ležala na tleh. Lepilni trakovi so bili odtrgani, škatla pa je bila na široko odprta. Bila je prazna.

„Jožek! Tvoj zmaj je odletel!“

Jožek je ravno pri omari prizadevno jemal svoje nike iz vrečke, in ko je odgovarjal, se ni obrnil. „Včeraj zvečer je bil dovolj velik in njegove peruti so bile že krepke. Zato je odletel.“

„Ni mogoče! Pa čuj, Jožek, kam neki je letel?“

Jožek je pristopil in dvignil škatlo.

„Kamor pač zmaji letijo,“ je rekel. „Mislim, da bo ta škatla ravno prava za moje nike. Zdaj bom dal nike vanjo.“

In to je tudi storil.

Sosedova Tanja

Lepo urejeno domačijo v kotlini je tlačil mrak. Zadnji sončni žarki so še s svojo škrlatno barvo obsevali klasje že dozorelega žita.

Breznikov sin Mirko, ki bo ostal doma, se je odpravil po žanjice. Kako lep je svet, ki nam je dan! je premišljeval, a še lepši bi bil s Tanjo, tem lepim, brhkim, čep prav siromašnim dekletom! Koliko noči sem že sanjal o njej! Mi bo sreča dana?

Takšnih misli ga iz sladkega premišljevanja zdramijo koraki tik pred njim. Bila je ona — Tanja. Mirko je ves zardel, kot bi ona brala njegove misli. Njegove oči so se srečale z njenimi velikimi in otožnimi. Njegove roke so samogibno segle po njenem telesu. Ona pa ga je le pogledala s tistimi velikimi, nedolžnimi očmi in njena usta so zašepetala le nekaj besed — besede, ki so znova udarile v njegovo že tako majavo osebnost.

„Oprosti, ti veš, da se midva ne smeva ljubiti, ker si ti premožen, jaz pa bajtarska. Pozabi na vse. Če si me morda ljubil, naj ostane to le spomin...“ Njene velike, temne oči so se orosile. Mirko pa se je ob njej počutil kot nebojčen otrok.

Mladi gospodar je hodil po dvo-

da se je rodilo novo življenje. Mož je jokali. Jokali so ljudje, ki so bili poleg. Zdravniki in sestre. Vzel je v roke otroka, ga poljubljaj in govoril nam neznane besede, a njemu preveč znane, preveč boleče. Porajalo se nam je vprašanje: »Zakaj?«

Umrla je žena in mati. Samo zato, ker je hotela dati nekemu življenje. Vedela je, da bo to svojo željo plačala z življenjem. A ni klonila. In vendar jo ne bi nihče obsojal, če bi prekinila nit otrokovega življenja. Rešila bi sebe. Otrok bo raste, se razvijal. Morda pa bo prav zaradi te materine smrti srečnih tisoč drugih! Kajti otrok in pozneje fant in mož bo dajal tem ljudem ljubezen, skovano z žrtvami. Saj je že kot novorojenček okusil največjo možno žrtev: žrtev njegove matere in pozneje njegovega očeta. Zavežem svojo culico. Zaželim si, da bi ostala za vedno zavezana.

M. S.

rišču s sklonjeno glavo, ob vsakem koraku pa so ga spremljale besede, ki jih je izrekla Tanja — njegova Tanja — sredi žarečega, drhtečega žita v temni poletni noči in vedno in povsod so ga spremljale njene velike temne oči.

Minili so tedni, meseci — prišla je zima in Mirko je imel več časa za premišljevanje in spominjanje na Tanjo, ki jo še vedno ljubi. Ampak ni ostala v negovem srcu le kot senca spominov, ampak skeleča rana, ki ob vsakem spominu nanjo znova in znova zaskeli. Sedaj je že dolgo ni videl — odšla je v tujino.

Oče in mati iz dneva v dan opo-

(Dalje na 7. strani)

Čemu?

Čemu želje, če je človek brez upanja?

Čemu srce, če kamen je toplejši?

Čemu cvet, če trn lahko bode?

Čemu sreča, če denar pomeni oboje?

Čemu kruh, če živimo od besed?

Čemu smehljaj, če je solza bolj iskrena?

Čemu voda, če odnaša črno prst?

Čemu ljudje, če ljubezen ni življenje?

Čemu poljubi, če ustnice so mrtve?

Čemu svet, če življenje ni potrebno?

I. Š.

ŽRTEV

Z dlani sem vzela svojo culico. Morala sem jo. Bila je culica mojega življenja. Šla sem na pot, iskala smisel te poti — s culico v roki. Pa sem si zaželela, da bi v to culico malce pokukala, da jo spoznam. Odvezala sem jo.

In vidim v njej polno obrazov: obraz otroka, žene in matere, očeta in moža, pa stark in starcev.

Različni obrazi. Različni poklici. Različne rase. Različna mišljenja. Ob njih se mi porajajo vprašanja: In: obraz matere me je prisilil, da razmišljam.

Videla sem ženo. Rodila je krepkega fantka. Še prej pa je bila postavljena pred vprašanje: »Otrok ali ona?!« Odločila se je za otroka. Tako je umrlo njeno življenje,

V Francki se je zgenilo nekaj grenkega, ali umolknilo je takoj.

Napravila se je precej spat, odela se je preko oči in je zaspala.

Ko je zatisnila trepalnice, je stopil k njej Kovačev hlapec, lepo oblečen in čisto drugačen; in tudi ona je bila lepo oblečena in na glavi je imela venec kakor ob prvem obhajilu. Hlapec je bil močan in velik in jo je vzel v naročje in jo je nesel daleč, zmerom dalje in zmerom navzgor — romarska Gora in Ljubljana, vse je bilo pod njima v senci, pred njima pa je bila nebeška luč. In spodaj pod romarsko Goro je drdral po klancu voz in za vozom je tekel ubog otrok, uboga Francka, v zaprašnem, zakrpanem krilu, noge okrvavele, oči vse solzne; jokala je in vpila, ali voz je drdral in smejali so se. Tako je tekla dolgo, dolgo, do konca sveta, do konca življenja, dokler ni padla na obraz in na kolena.

Francka v beli obleki in z vencem na glavi je gledala navzdol in tudi hlapec je gledal in njegov obraz je bil usmiljenja poln.

II

FANNY

Ko je imela Francka štirinajst let, je šla služiti.

Prej drobna in majhna, da se je bala vetra, če je šla po hribu, je zrasla čez noč in sloko telo se je polagoma izlivalo v nežne ženske oblike. Obraz je bil bel, kakor da bi nikoli ne bil gorel v soncu; ustnice so bile rdeče, velike, malo odprte, da so se kazali močni zobje, oči so gledale jasno in toplo pod močnimi obrvmi. Taka je bila Francka, ko je imela štirinajst let in je šla služiti.

Samotno in tiho je bilo v Leševju; morda se je zdelo Francki tako samotno in tiho, ker je bila hiša pusta, kakor velik grob. Vas je bila majhna — komaj deset hiš —

ali najbolj gosposka daleč naokoli. Bila je prva izmed vasi, raztresenih pod tistim hribovjem, ki se je dvigalo iz velike ravnine skoro v polukrogu in je skipelo časih naravnost v strmo goro, časih pa se znižalo v valovito lazovje, v prostrane zelene ravnice, v zaseke in peščene drage, iz katerih so vrel spomladi urni studenci. Izpod hribovja, kolikor daleč je segalo na obeh straneh, so izvirale vodé, ki so se družile daleč tam na ravnini v mirno reko.

Precej onkraj mosta, par korakov od kapelice, ki so jo bili ravnokar prezidali in na novo poslikali, je stalo veliko, lepo poslopje, ograjeno na dveh straneh z visokim zidom. Zid se je vlekel prav ob cesti kakšnih trideset korakov in potem ob grapavem kolovozu gor po holmu, ob prostranem sadnem vrtu. Tako je stalo poslopje kakor trdnjava, belo, svetlo in ponosno; s strogim očesom so gledala visoko gosposka okna naokoli in časih je stopil gospodar na rdeče pobarvani balkon in je kadil iz dolge pipe ter gledal dol. Stal je dolgo in se smehljaj, — kamor je pogledal, je bilo vse njegovo.

Na južno stran proti holmu gor ni mogel videti z balkona, in tam je stala zelo dolga, stara in siva pritlična hiša; komaj deset korakov od zidú in od gospodarskega poslopja, je strmela v mlado bogastvo predse s temnimi očmi, čemerna in zlobna. To je hiša vdove Mariševke, poslopje na oni strani pa je bilo Slokarjevo, ki je bil debel in vesel človek in je bogatel čudovito: letelo mu je od vseh strani, lilo mu je z neba, vrelo mu je iz zemlje. In tako je predel mrežo kakor pajek in je bil omrežil že vse po obližju; koče, ki so visele na holmu, ob klancih, so bile njegove in kar je bilo gostačev in kočarjev, so bili vsi njegovi delavci — na žagi, na polju, v gozdu, in preko sto ljudi iz cele fare mu je delalo v opekarnici. On sam je stal na balkonu in se je smehljaj, zvečer pa je popival v glasni družbi.

IVAN CANKAR:

4

Na klancu

Slišala je samo še nerazločen šum, videla je samo senco, ki so se pomikale mimo, a zdelo se ji je, da voz stoji, da gre drevje mimo. Bili so že na dolgem grebenu, vozili so že spet navzdol, zašumelo je močnejše nedaleč pred njimi in voz je stal pred malinom. Francka se je zdrznila, odprla je oči in nekaj težkega ji je kanilo na srce, grenak spomin na nekaj žalostnega, nejasnega, že polpozabljenega.

Tema je bilo skoro, ko so dospeli na vas. Vsak hip je voz postajal in ljudje so stopali z njega. Tudi Francka je stopila dol blizu hiše; noge so ji bile trde, neokretne; šla je počasi — bilo ji je, kakor da bi bil to čisto tuj kraj, ki ga je videla samo nekoč v sanjah.

Mati je stala na pragu.

„No, da si le prišla!“

Francka je dela na mizo pečenko in kruh in piškote; mati in Nežka sta jedli. Odvezala je robec in je dala materi tri krajcarje in mati jih je spravila. Hotela je pripovedovati — ali nekaj ji je branilo; pogledala je Nežko in mater in ni pripovedovala.

„Kaj pa imaš na čelu?“ je vprašala mati.

„Udarila sem se, ko sem tekla za vozom.“

„Potolci se, neroda!“

RADIO CELOVEC SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 30. maja: 07.05—07.35 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 31. maja: 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — Ljudske viže — Dr. A. Feinig: Hišna, ledinska in krajevna imena.

TOREK, 1. junija: 09.30—10.00 Land an der Drau — dežela ob Dravi — 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — Šport — Dr. P. Apovnik: Pravni nasveti za vsakogar.

SREDA, 2. junija: 13.45—14.30 Celovški radijski dnevnik — Rekli so...

ČETRTEK, 3. junija: 13.45—14.45 Celovški radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 4. junija: 09.15—09.30 Slovenska šolska oddaja — 13.45—14.45 Celovški radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

SOBOTA, 5. junija: 09.45—10.30 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

NEDELJA, 30. maja: 15.15 Kapitan Nemo; utopistična pustolovščina po Jules Vernu — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Viking Viki — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Veselje ob glasbi — 19.00 Avstrija v sliki v nedeljo — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Notredamski zvonar; po znamenitem romanu Viktorja Hugoja — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 31. maja: 9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Govoriti in pustiti govoriti — 10.00 TV v šoli: Ivana, devica Orleanska; od 7. šolske stopnje dalje — 10.30 Donavski mornar; veselje pripetljivaj na starem donavskem parniku — 17.55 Za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport v ponedeljek — 20.50 Nastop v Manhattanu: Rekvijem za tata — 21.35 Poročila in šport.

TOREK, 1. junija: 9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Kemija (13) — 10.00 TV v šoli: Elektronske reakcije, od 9. šolske stopnje dalje — 10.30 Prevoz zlata skozi Arizono; nekdanji gangster (razbojnik) dobi možnost, se izkazati kot konjeniški policaj — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Don Camillo

in Peppone: Don Camillo križev pot — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Gost pri... družini Panyin v Gani — 20.15 Kaj sem; zabavno uganjanje poklicev z Robertom Lembkjem — 21.15 Politična dokumentacija — 21.50 Kmetje (12): Povratek; resnični opis dejanja in nehanja kmetov na Poljskem — 22.35 Poročila in šport.

SREDA, 2. junija: 9.00 Pošiljka z mišjo — 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 TV v šoli: To je Pariz; od 7. šolske stopnje dalje — 10.30 Moj gospod, vi ste vdovec — 17.00 Šopek vrtnic; predstava lutkovnega gledališča — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Papermoon; sleparske zgodbe iz Amerike tridesetih let — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Hiša v Montevideu — 21.45 Poročila in šport.

ČETRTEK, 3. junija: 9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Tržišče (9) — 10.00 TV v šoli: Kaj lahko postanem? Prodajalec na drobno — 10.30 Hiša v Montevideu — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Farma Follyfoot: Nova managerka — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 200-letnica Burgtheatra: Mladenka iz predmestja; burka v treh dejanjih Johanna Nestroya — 22.05 Peter Voss, tat milijonov (8. nadaljevanje) — 22.55 Poročila in šport.

PETEK, 4. junija: 9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Cerkevna glasba danes — 10.00 TV v šoli: Barok; od 7. šolske stopnje dalje — 10.30 Meje ljubezni — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Kuhinja v televiziji — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Mali portret: Udo Jürgens — 20.15 Uradni spisi XY-neresešeni — 21.20 Kakor pesek ob morju; družinski zapiski iz dopusta in iz vsakdanjosti — 22.20 Tako potujemo in tako ljubimo; filmska pustolovska komedija ameriške turistične skupine v Evropi — 23.55 Uradni spisi XY-neresešeni; poročila in reakcije — 0.10 Poročila in šport.

SOBOTA, 5. junija: 15.30 Hčerke njegove ekscelence; šaloigra iz družbenega okolja — 17.00 Športni ABC — 17.30 Black Beauty: Admiralov zaklad — 18.00 Panoptikum — 18.25 Heinz Conrads v soboto zvečer — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki z Južno Tirolsko-aktualno — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Vihar v vodnem kozarcu; komedija v treh dejanjih Bruna Franka — 22.05 Šport — 22.20 Vprašanja kristjana — 22.25 Dežela tisoč pustolovščin; film o iskalcih zlata na Aljaski — 0.15 Poročila in šport.

2. PROGRAM

NEDELJA, 30. maja: 17.00 Politična dokumentacija — 18.00 Popscope; pregled mednarodne pop-glasbe — 18.30 Zmešnjava pri gradnji železnice na Divjem zahodu — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Prizma — 21.45 Orientacija.

PONEDELJEK, 31. maja: 17.25 Elektronske reakcije; od 9. šolske stopnje — 17.55 Kemija — 18.25 Angleščina za začetnike — 19.00 Preroki na parnih kotalkah — 19.30 Poslušite se, gospod Mensah — 20.00 Kmetje; iz poljske družinske kronike, po romanu poljskega pisca W. St. Reymonta — 20.50 Vstop prost — 21.35 Čas v sliki — 22.10 Zatem: London, tri leta po atomski vojni.

TOREK, 1. junija: 17.25 To je Pariz; od 7. šolske stopnje dalje — 18.25 Angleščina — 19.00 Kako se giblamo — 19.50 Izbruh ognjenika — 20.00 Mladi Bonner — 21.40 Čas v sliki 2 in kultura.

SREDA, 2. junija: 17.25 Kaj lahko postanem?; od 7. šolske stopnje dalje — 17.55 Tržišče — 18.25 Francoščina — 19.00 Odprava do hišnih vrat: naravoslovni film o domačih malih živalih — 19.45 Možje brez živec — 20.00 Teleobjektiv: Claus Gatterer — 20.45 Bourbon Street — 21.35 Čas v sliki 2 in kultura — 22.10 Quentin Durward (5); zvezde ne lažejo.

ČETRTEK, 3. junija: 17.25 Barok; od 7. šolske stopnje — 17.55 Cerkevna glasba danes — 18.25 Ruščina — 19.00 Ljudje in zgodovina treh južnošpanskih mest — 19.15 Črna gledališča — 20.00 Meje ljubezni; madžarski film — 21.15 Čas v sliki 2 in kultura.

PETEK, 4. junija: 17.25 Kemične reakcije; od 10. šolske stopnje — 17.55 Govoriti in pustiti govoriti — 18.25 Nemščina — 19.00 London — nastanek mesta — 20.00 Nebo danes — 21.00 Nova; poročila iz znanosti in raziskovanja — 21.20 Trailer; filmi prihodnosti — 22.05 Čas v sliki 2 in kultura — 22.00 High Chaparral; posli g. Tannera.

SOBOTA, 5. junija: 17.00 Kakor pesek ob morju — 19.00 Afriška umetna jezera — 19.50 Galerija — 20.15 Stavsky; pohujšljivo življenje proslulega gosposčka v Franciji nekdanjih tridesetih let — 22.10 Teleobjektiv: Claus Gatterer.

TV Ljubljana

NEDELJA, 30. maja:

8.55 Poročila — 9.00 Za nedeljsko dobro jutro: Kvartet Ledina in trio Miha Zajca — 9.30 625 — 10.00 Bitka za ranjence — 10.45 Otroška matiineja — 11.25 Mozaik — 11.30 Kmetijska odda-

ja — 12.15 Poročila — Nedeljsko popoldne — 18.45 Otvoritev proge Beograd-Bar — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Festival JRT 76 — reportaža iz Portoroža — 20.20 Festival JRT 76: Izbor igranega in dokumentarnega programa — 21.30 Športni pregled — 22.10 TV dnevnik.

PONEDELJEK, 31. maja: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.10 Zgodbe o Poluhcu — 17.25 Zasebna življenja: Škorec — 17.50 Obzornik — 18.05 Mozaik — 18.10 Potapljanje z akvalungami — 18.35 Odločamo — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Pergolesi: Služkinja — gospodrica — 20.50 Kulturne diagonale — 21.40 Mozaik kratkega filma: Okno — 21.55 TV dnevnik.

TOREK, 1. junija: 17.10 Vrtec na obisku: Na kmetiji — 17.25 Uganka silverkronskega gradu — 18.00 Obzornik — 18.15 Ne prezrite — 18.40 Mozaik — 18.45 Narodna glasba — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Mednarodna obzorja — 20.55 Šiškov: Mračna reka — 22.15 TV dnevnik.

SREDA, 2. junija: 17.00 Leteči vrtnar — 17.15 Pionirji fotografije — 17.45 Obzornik — 18.00 Od zore do mraka — 18.30 Mozaik — 18.35 Vladimir Nazor — življenje in delo — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Film tedna: Vohljač, film — 22.15 Majhne skrivnosti velikih mojstrov kuhinje — 22.20 TV dnevnik — 22.35 Miniature: Odetta, 4. del.

ČETRTEK, 3. junija: 15.40 Nogomet Radnički (Niš): Velež — 17.35 Neven — 18.05 Obzornik — 18.20 Mozaik — 18.25 Okrogla miza... O Vladimiru Nazoru — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 20.00 D. Guardamagna: Puccini — 21.05 Kam in kako na oddih — 21.15 Četrtekovi razgledi — 21.45 TV dnevnik — 22.00 Glasbeni magazin.

PETEK, 4. junija: 17.10 Križem kračem — 17.20 Pisani svet — 17.55 Obzornik — 18.10 Ansambel J. Burnika — 18.40 Mozaik — 18.45 Vprezi strela, optoelektronika — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 19.55 Tedenski notranje-politični komentar — 20.05 A. Marodič: Jubilej — 20.50 Človek brez meja — 21.25 Helena, sodobna žena — 22.15 TV dnevnik — 22.45 Balkansko prvenstvo v boks.

SOBOTA, 5. junija: 16.20 Veliki raziskovalci — 17.10 Obzornik — 17.25 Nogomet Hajduk: Čelik — 19.15 Risanka — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje-politični komentar — 20.00 Mož, ki se je manjšal — film — 21.20 Moda za vas — 21.30 TV dnevnik — 21.50 Slovenska popevka 76 — 23.00 625

Sosedova Tanja

(Nadaljevanje s 6. strani)

minjata Mirka, naj si poišče nevesto, da bodo imeli na pomlad zdravo in močno delovno silo. A nevesta naj ne bi bila samo zdrava in delovna, temveč tudi bogata in lepa. Ob besedah „bogata“ se je Mirko vedno spomnil Tanjinih besed.

Minila so tri leta in Mirko je mislil, da bo vendarle ostal samo spomin na Tanjo.

Bila je pomlad. Vrnila se je, a le na dopust z novim avtom, ki ga je vozil mlad eleganten fant — bil je njen zaročenec.

Srečali so se. Tanja s fantom in Mirko prav po tisti poti, kot sta šla nekoč s Tanjo sama. To ni bila več Tanja, tista sosiedova, njegova Tanja z velikimi temnimi in nedolžnimi očmi ter s črnimi kitami. Njeno glavo je krasila kratka pričeska in njene oči je podarjalo ličilo. Ob srečanju je ogenj in Mirkovih obeh ugasnil. Postal je bled in pred njim so zaplesale brazde dišečih zoranih njiv: sredi njih stopa pred voli ONA in Mirko stopa za plugom; srečen, nasmejan. Okoli njiju je cvetoča pomlad. Češnje, cvetoče češnje se zamajejo, ptice zapojejo svoj napev, kot zadnji spomin na srečne dni...

Ne, tu je resničnost. Zopet se zave in zdrzne se, ko opazi, kako začudeno ga gledata „njegova“ Tanja in njen zaročenec. Mirko poda Tanji roko in jo pogleda v oči, nato še njenemu zaročencu.

Takrat bi Tanja najraje izjokala svojo bolečino, podala bi mu en sam češnje cvet in mu rekla: „Oprosti mi in hvala“. Če bi le mogla...

Kovač Küchen

- direktna prodaja k cenam proizvodnje
- tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo
- od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.

**PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI:
PODJERBERG / ST. KATHREIN
Pošta Škoflje / Schiefing
Telefon 0 42 74 - 29 55 18**

Francka je služila pri Mariševki. Vdova je bila stara in suha, na obrazu in na rokah je bila koža vsa zgrbljena, oči so gledale jezo in nezaupljivo. Hodila je v copatah, tako da se nikoli ni oglasil njen korak: vse je bilo tiho, in prikazala se je nenadoma, da je človeku zastala kri, ko jo je ugledal. Tudi govorila ni naglas, ali njeno šepetanje se je glasilo daleč, bilo je podobno sikanju. Hrup ji je bil tako zoprni, da je zbolela in da je ležala časih ves dan z obvezano glavo, če je nenadoma zabučalo ali zasumelo v bližini. Kadar je grmel, je ležala v postelji, odeta čez glavo in je stokala, kakor da bi jo tolkli s pestjo po obrazu. In kakor nenaden šum, tako ji je bila zoprna nenadna svetloba — okna so bila zmerom zagrnjena in vse sobe so bile v polmraku, celo okence in hlevcu je bilo z desko zabito, dasi ni prišla Mariševka nikoli v hlev. Oblečena je bila zmerom črno in pobožna je bila; ob nedeljah se je oblekla v črno žido, glavo je zavila v črno čipkasto ruto in tako se je peljala v starem vozu z veliko streho od zelenega platna k velikim mašičam v trgu, ki je bil pol ure od Leševja — če je stal človek pred kapelico ob mostu, je videl bele hiše, ki so se svetile onkraj travnikov.

Skopa je bila Mariševka in zato je vzela Francko, da je imela poceni dekle, hišno in natakatico; samo za hlapca je ni mogla imeti, ker je bila še prešibka. Hlapec je bil mlad fant, dolg, polgluh in bebast, ki je delal neprestano in se je zmerom smejal; Mariševka mu ni dajala nič denarja, on pa jo je spoštoval in se je je bal. Za delo na polju je jemala ženske, siromašne gostače iz Virja in jim je plačevala po desetico na dan; zdihovala so, ali prišle so vendar vsako leto in celo prosile so. Mariševka je bila dobrotnica in ko ji je nekoč kajžar, ki mu je žugala s tožbo, ker ji je bil sin njegov ukradel puhlo repo z lehe, očital skopost in umazanost, je vila roke in se je jokala od resnične žalosti.

Tudi gostilnico je imela Mariševka, človeka pa ni bilo nikoli nobenega. Le ob nedeljah se je kdo izgubil v to veliko pusto sobo, toda ni ostal dolgo; dišalo je, Bog vedi zakaj, po plesnobi, časih celo po mrličih. Gost je bil tih in plah, oziral se je postrani in je plačal in je šel. Tako ni bilo napovednik nikogar več. Kozarci pa so bili vsak dan pomiti, očeje so bile žlice in vilice, vsak dan je Francka pometala in brisala in pomivala. Tako je vlekla Mariševka in stopala je po copatah in je gledala, da se je zgodilo vse po njenih zapovedih. No, Francka je lahko pometala in brisala — zmerom je bilo vse, kakor pokrito s prahom, s pajčino prepreeženo. Celo muham ni bil zrak pogodi: nikoli ni zabrenčalo na oknu, na steni.

Časih je prišla mati iz domačih vasi, ki je bila daleč onkraj hribov. Prišla je in Francka je prinesla kruha in kozarec vina in potem sta sedeli z Mariševko v veliki mračni sobi in sta šepetali, Bog vedi kaj, cele dolge ure. Mati je bila babica in je bila nesla Mariševki edinega otroka h krstu — sin je bil in je umrl za ošpicami, ko je bil komaj tri leta. Zdaj je imela mati malo zaslužka, druga babica je bila v trgu, mlajša, bolj debela in zgovornejša in ljudje so jo rajši klicali. Mati je gledala časih od daleč za njo in njen pogled je bil srep in hudoben.

Tako sta sedeli z Mariševko in obe sta bili zlovoljni in resni — dvoje koščeni rumeni obrazov, dvoje šilastih nosov, ustnice tanke, oči majhne, srepo motreče, kakor da bi gledale same zlobne sovražnike vsenaokoli. Če bi sedeli tako opolnoči in bi človek odprl duri in pogledal po sobi, bi mu oledenela kri od strahu. Kadar je mati šla, je vzela s sabo Franckin denar in jo je opominjala, naj dela in naj bo gospé hvaležna. Francki pa je bilo laže, ko je videla skozi okno, kako je stopala mati nekoliko sključena, zavita v dolgo temno ruto, po gravpavem kolovozu navzdol.

Nekoč je prišel človek — oblečen v dolg kožuh, vi-

soko kučmo na glavi — in je hotel govoriti z Mariševko. Iskali so jo, ni je bilo. Francka je ležala po temnih lesenih stopnicah na podstrešje. Kakor v grobu je bilo tam — tiho, zadehlo, vzduh je bil poln trohnober. Skozi okroglo okence je sijal pramen svetlobe; nekaj se je tam zganelo — Mariševka je stala ob oknu. Strašen je bil njen obraz — podoben tistim zavrnjenim angelom v cerkvi, ki so padali pred svetlim mečem svetega Mihaela dol v brezdanje peklo: neskončna bolečina na njih spačenih obrazih je bila ostudna, zoprni zasmehu enaka. Mariševka je gledala na ponosno poslopje, ki se je dvigalo tam za dolgim zidom, sredi prostranega vrta v pomladanski lepoti, in zato je bil njen obraz spačen in je bila bolečina na njem tolika, da je bila podobna ostudnemu zasmehu. Ko jo je Francka ugodala, je zakričala, omahnila ter pobegnila po stopnicah. Mariševka je prišla dol in njen obraz je bil miren in mrzel in oči so gledale strogo in lokavo kakor zmerom.

Tako je bila Francka uklenjena v zakleti hiši. Služila je že leto dni — tiho je stopala življenje dalje, ni motilo spanja bolni Mariševki. In v tej samoti se je Francka izpremenila. Delala je naporno od zgodnje zore do večera, ko je sopla že zunaj globoka noč, — a samo roke so bile malo raskave, rdeče in težke. Obraz pa je bil zmerom bolj nežen, zamlaklo bel — kakor senca je legla nanj skrivnostna samota zaklete hiše. In oči so bile velike, mirne; komaj zavedne, žalostne, koprneče sanje so gledale iz njih. Stopala je nalahko z nekoliko upognjenim životom; doma je hodila tako, da bi ne vznemirjala Mariševke in noge so se privadile. Tudi njen glas je bil mehak, miren, skoro pretih. Že je bila v vsem gibanju malo podobna tistim sencam, ki so prihajale na večer, se plazile po dvorišču, po veži, po sobah in ki se jih je Francka bala, ker ni vedela, odkod prihajajo.

(Dalje prihodnjič)

šport - šport - šport - šport

SLOVENSKI ATLETSKI KLUB KMALU PRVAK

SAK — POREČE 2:1 (0:1)

Naši fantje so začeli tekmo sila nervozno, ker so vedeli, da gre tokrat za prvo mesto na lestvici. Prav nezbranost pa je zmešala ožjo obrambo, da so prišli gostje v 25. minuti prvi v vodstvo in to obdržali ves prvi polčas. Šele deset minut pred koncem prvega dela igre so dobili naši vajeti v svoje roke in imeli nekaj lepih priložnosti, ki jih niso znali izkoristiti.

V drugem polčasu je SAK začel pritiskati na nasprotna vrata, a uspeha še ni bilo. Ko so že gledalci mislili, da bodo morali razočarani zapustiti domače igrišče, je Hanzi Wieser po lepi podaji v 77. minuti z glavo zadel poreško mrežo. Gledalci in igralci SAK z remijem seveda še niso bili zadovoljni. Od tedaj naprej so se vrstili napad za napadom in ta trud je bil poplačan z lepim zadetkom Petra Waldhauserja tri minute pred koncem tekme. Navdušenje na igrišču je zajelo 300 do 400 ljudi, ki so z bučnim veseljem in vpitjem pozdravili vodstvo naših.

Tokrat moramo poudariti, da je imel trener moštva Beno Kraut 13 enakovrednih igralcev, ki so vsi po vrsti dali vse iz sebe, da so lahko zmagali. Tako je po polčasu zamenjal Lipuša

MLADINCI SAK — MOŽBERK 6:1 (2:0)

Spet visoka zmaga naših mladincev je delo resnosti in volje do zmag. Mlada enajsterica je igrala izvrstno, tako da so s to zmago postali predčasno prvaki skupine G.

Gole so dali: Polanšek 2, Velik 2 ter Kupper 2.

Priznanje resnemu delu naših mladincev je izrekla tudi koroška nogometna zveza, s tem da je poklicala v koroško mladinsko reprezentanco tudi našega najboljšega igralca Justina Polanška. Koroška mladinska reprezentanca igra namreč 27. maja na Tirolskem proti istoimenski nogometni reprezentanci.

Našemu fantu Polanšku želimo, da bi se dobro odrezal v koroški enajsterici.

Zadnje tekmo so mladinci igrali proti Škofjemu dvoru v četrtek.

SELE — ŠKOFJI DVOR 2:2 (2:2)

Selani so že v prvih minutah tekme silovito napadili nasprotnikova vrata; njihov trud ni bil zaman, kajti že v 5. minuti, je po lepi podaji Franca Dovjaka, Peter Olip zatresel škofjedadorsko mrežo. Po prvem uspehu pa so naši popustili in to se jim je maščevalo.

V zadnjih 25. minutah prvega polčasa so vso iniciativo prevzeli Škofje-

Nevaren prosti strel Petra Waldhauserja je poreški vratar komaj ubranil

Janko Woschitz, v 60. minuti pa Foltija Waldhauserja Mirko Oraže.

Sodnik je svojo nalogo opravil objektivno.

Igrali so: Kraut, Lampichler, Woschitz, oba Pandla, Hribar, Hanzi Wieser, Lipuš, Tratar, Folti in Peter Waldhauser, Fera in Mirko Oraže.

Naslednje tekmo igra SAK v Št. Janžu, in sicer v nedeljo, 30. 5., ob 10. uri dopoldne.

Trenutna lestvica 2. E razreda: 1. SAK (35 točk), 2. Trdnja vas (30), 3. Poreče (29) 4. Škofji dvor (28), 5. SELE (24), 6. Gospa Sveta (24), 7. Šmarjeta (19), 8. Kriva vrba (16), 9. Št. Janž (15), 10. Pokrče (12), 12. Galicija (12), 13. Teholca (6).

dvorčani, in v dveh minutah našim dali dva zadetka. Šele v 45. minuti so Selani izenačili. Ta rezultat je ostal do konca tekme.

Reči pa moramo, da so bili Selani v drugem delu igre precej v premoči, a kljub priložnostim se našim fantom ni posrečilo dati zmagovitega gola; tako je ostalo pri piškavem remiju. No, pa tudi točka ni od muh. Dalje moramo reči, da je obe moštvi v igri oviralo zares težko igrišče, ki je bilo od dežja zmeščano in blatno.

Igra, ki jo je nepristransko vodil Rupitsch, je bila fair.

■ Prihodnja tekma bo v nedeljo, 30. maja, ob 15.30 v Porečah z istoimenskim moštvom.

Janko Woschitz pred poreškimi vrati

Obiščite galerijo Wernerja Berga!

Nov slovenski film „IDEALIST“

Po prizadevanju Slovenske prosvetne zveze smo v četrtek zvečer gledali v nabit polnem Volvskinu v Celovcu nov slovenski film „Idealist“, po povesti Martin Kačur Ivana Cankarja.

Pred začetkom filma je predsednik SPZ Hanzi Weiss med drugim dejal, da se tudi koroški Slovenci udeležujemo praznovanja 100. obletnice rojstva Ivana Cankarja, s tem da se poslužujemo umetniških dosežkov slovenskega filma. Tokrat je na sporedu slovenski film „Idealist“.

Nato je režiser filma Igor Pretnar na kratko povedal nekaj besed o filmu samem, hkrati pa je rekel: „Čutimo se počaščene, ker nam je dana prilika, da se ravno na Koroškem, med vami lahko pridružimo praznovanju 100-letnice rojstva Ivana Cankarja.“

Pred glavno predstavo smo videli dokumentarni film „Ivan Cankar“, ki so ga o mojemu peresu z Vrhnike posneli pred 25 leti, v režiji Borisa Režka z igralci ljubljanskega Narodnega in šentjakevskega gledališča.

Z nestrpnostjo pa smo pričakovali prestavo glavnega filma „Idealist“:

Martin Kačur, učitelj v Zapolju in Blatnem dolu s svojim prosvetljenim delovanjem prehiteva takratni čas in pride navzkriž z mestnimi ter vaškimi prosvetnimi in cerkvenimi veljaki. Tudi poroka s Tončko je zanj obremenitev v boju za svoje ideale, saj je ona videla v njem le možnost, da se reši zaostale vasi. Ko po dvanajstih letih nastopijo v deželi spremembe, in z njimi nove ideje, za katere se je Kačur prej boril, in ko ga premestijo v lep trg Laze, se ne more vključiti v novo življenje. Preveč ga je v teh letih tepla usoda. Zapusti ga celo žena, njegovi navidezni prijatelji pa obrnejo plašč po vetru. Ko mu je vsega dovolj, glasno obračuna z njimi. V najhujši stiski mu umre še sin Lojzek, edini, ki ga je ljubil. V obupu se Kačur strti obrne stran od ljudi. V snežnem metežu omaga in umre.

Film je zlasti zanimiv, ker se vprav preko zvestobe izvirniku preizkuša v filmski domišljiji in dokazuje Pretnarjevo težnjo po filmskem izrazu, ki hoče biti hkrati klasičen in moderen. Osebe, s katerimi se srečujemo v filmu, je težko izbrati, katera od teh drobnih moj-

Roman Leva Detela nagrajen

Moderno prozno delo Leva Detela „LEGENDE O OČETU“, ki ga je napisal v nemščini, je deležno precejšnje pozornosti. Znano je, da knjiga izide konec maja pri avstrijski založbi Roetzer, ki med drugim tiska tudi mednarodno revijo PAN-NONIA. Še pred izidom pa je to Detelovo delo prejelo na mednarodnem literarnem tekmovanju, ki ga je skupaj s kulturno revijo DAS PULT razpisal kulturni urad mesta St. Pölten na Nižjem Avstrijskem, drugo nagrado. Nagradi (poleg Detela je bila podeljena le še ena) bodo slovesno izročili v St. Pöltnu 8. junija.

Lev Detela je pred kratkim pripravil za tisk tudi nemško verzijo romana „Kraljev kip“. Delo je prevedla Hilda Bergner. Prav tako pripravljajo knjižni natis štirih nemških dramskih tekstov, ki bodo izšli pod naslovom „Der tausendjährige Krieg“ (Tisočletna vojna). Poleg dela, ki bo zbirki dalo ime, je v načrtu, da bodo v publikaciji objavljena še Detelova dramska dela „Bewerbung“ (Prošnja), „Spulwürmerkur“ (Zdravljenje glist) in „Ermordung eines Vaters“ (Umor očeta), medtem ko bo zbirko zaključil nemški prevod Detelove igre „Junaštva slavnatega Krpana“, ki je izšla leta 1965 v Trstu v knjižni obliki. Nemški prevod je oskrbel Peter Kersche.

strovin je boljše: ali naj bi bila to oba župnika (Stevo Žigon kot zapoljski župnik, Arnold Tovorinik kot blatnodolski župnik), gospodinja (Mila Kačičeva), nadučitelj Ferjan (Dare Ulaga), prizor v gostilni, ko se spopadejo kmetje in delavci, ali v cerkvi pri maši, ko se z očmi srečata Kačur in Tončka, ali Jožko Lukez v vlogi zapoljskega zdravnika, ali Bert Sotler kot blatnodolski župan, in mnogi drugi, ki so sleherni izmed njih, po svojih zmogljivostih odlično dopolnjevali pisani in pestri mozaik Kačurjevih treh romanj in bivanj v Zapolju, Blatnem dolu in Lazah.

Pretresljiva lika v filmu sta podala nosilca glavnih vlog Radko Polič kot učitelj Martin Kačur, ki je bil najučinkovitejši in najbolj pristen v sceni ob umirajočem sinku Lojzetu, in Milena Zupančičeva, ki je posebej bila Tončko. Škoda, da je bil Kačurjev glas včasih pretih, da smo ga komaj slišali. Nasploh pa tehnič-

na aparatura ni mogla odpraviti sem in tam preglasnega in nejasnega tona, tako da s te strani nismo mogli biti zadovoljni.

Ustrezno glasbo za film je poskrbel Bojan Adamič, popevke, ki jih je pela Duša Počkajeva, pa je zložil Ervin Fritz.

„Idealist“ je film, ki zgrabi in prizadene slehernega gledalca iz dveh razlogov: prvič zaradi nedvomne lepote Cankarjeve besede, ki jo je pretil v vsem razumljivo filmsko obliko režiser Pretnar, z druge strani pa zaradi velike zvestobe Cankarjevi baladi Martina Kačurja.

Po predstavi filma je Hanzi Weiss predstavil občinstvu igralce: Dareta Ulago, Mileno Zupančičevo, Radka Poliča in režiserja Igorja Pretnarja ter jim izrazil veliko zahvalo, da so prišli k premieri filma na Koroško. Šopki cvetja, gromovit in dolgotrajen aplavz, pa so bili priča, da je bilo občinstvo zadovoljno z umetnino filma „Idealist“.

B. L.

Razvoj alkoholizma

Vsakega posameznika, ki pije redno in čez mero ter tako postane odvisen od alkohola in zaradi tega trpi njegovo zdravje, blaginjo, njegov ugled in ugled njegove družine itd., lahko imenujemo alkoholika.

Da se alkoholizem lahko povsem razmahne, je potreben določen čas, ki pa ga lahko razdelimo v tri faze. V prvi predalkoholni fazi je poraba alkoholnih pijač zmerna, kontrolirana. Mlad človek, ki najkasneje do pubertete že pride v stik s pijačo, pije občasno, še kontrolirano. S tem se skuša enačiti z odraslimi iz svoje okolice in se s tem vedno bolj navaja na alkohol. Misli, da bo s posnemanjem odraslih pri pitju postal uglednejši, bolj odrasel in bolj spoštovan. Okolica pogosto tako pitje še spodbuja, zaskrbljena pa postane, ko postane mlad človek izraziteje asocialen. Značilno za to obdobje je, da odpornost proti alkoholu raste, tako da tak človek prenese vedno večje količine alkohola. Navzven pa na prvi pogled ni opaziti pijanosti. Končno privede tako pitje v bolezen alkoholizem. V večjem številu se začne pojavljati alkoholne amnezije — izgube spomina. Človek ne ve več točno, kaj se je v pijanosti z njim dogajalo. Njegova odpornost do alkohola pa se nekaj let ne dviga več. Na to obdobje, ki lahko traja tudi 10 ali 15 let, je vezanih vrsto sprememb v karakterju človeka, navadah in druge spremembe.

Po nekajletnem pitju in pogostih izgubah spomina med pijanostjo, se alkoholik opije že po majhnih količinah pijače in kaže pri tem težke osebnostne okvare. Čuti se hudo bolnega, slabotnega, izčrpanega, pri zdravniku pa išče pomoč zaradi težav z jetri, želodcem, srcem, vnetjem živcev itd. V tem obdobju tudi izrazito pade odpornost (toleranca) do alkohola. Ljudje pravijo o takem človeku, da le zamašek poduha, pa je že pijan. To je torej obdobje težkih alkoholnih okvar, ki se povsem ne morejo nikoli več popraviti (uničene mož-

ganske celice, okvare ledvic, jeter, srca, nekatere osebnostne značilnosti itd.). Zaradi vseh teh težav alkoholiki umirajo zgodaj, povprečno okrog svojega 52. leta.

Ves ta razvoj alkoholizma in alkoholikovo spremenjenost pa izredno burno doživlja njegova družina, okolica in predvsem otroci.

J. R.

Centralni odbor Avstrijske visokošolske zveze (ÖH), Klub slovenskih študentov na Dunaju (KSS), Hrvatski akademski klub (HAK) ter Österreichische Widerstandsbewegung pozivajo vse demokratične, antifasistične in avstrijske patriotske sile na

SKUPNO VELIKO

DEMONSTRACIJO

ZA IZPOLNITEV ČLENA 7 TER PROTI UGOTAVLJANJU MANJŠINE

v ponedeljek, 31. maja 1976,

ob 17. uri na Dunaju.

Zbirališče: trgovina Stafa, Mariahilfer Straße.

Zaključna manifestacija bo na Ballhausplatzu.

Borovlje: otvoritev bo 10. oktobra

Gradbena dela za novo občinsko hišo grede kot načrtovano naprej. Te dni se je vselila restavracija in začela s svojim obratom. Zmenjen je tudi že datum otvoritve celotnega poslojja, ki bo obično stal precej več denarja kot sprva predvideno, tako da bodo morali še dolga leta odplačevati najete denarje. Ravno 10. oktobra mislijo slovesno otvoriti uradno poslojje. Boroveljski župan Woschitz je s tem dokazal, da mu je složno praznovanje le deveta brigada. Kot župan dvojezične občine bi moral vedeti, kako gleda slovenski del njegovih občanov na 10. oktobrsko praznovanje. Tukaj ne pomagajo nobena zatrjevanja, da je pač hotel le najboljše in da je 10. oktober praznik vseh Korošcev. Slovesna otvoritev občinskega poslojja na dan, ki vsako leto služi izpadom proti Slavencem, pomeni, da se skuša zavestno odbiti slovenski del prebivalstva. Od župana boroveljske občine bi pričakovali malo več politične zrelosti in manj ozkotirnega ravnanja.

NAŠ TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 84 3 58. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Zrelec. — Tiska: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.